

ANALIZA RIJEČNIH KRSTARENJA U
REPUBLICI HRVATSKOJ

ANALIZA RIJEČNIH KRSTARENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Analiza postojećeg stanja riječnih krstarenja
Analiza trendova u riječnim krstarenjima
Analiza promocijskih aktivnosti s ciljem razvoja riječnih krstarenja
Analiza novih turističkih proizvoda s ciljem razvoja nautičkog turizma
Analiza propisa iz područja unutarnje plovidbe
Prijedlog aktivnosti za unaprjeđenje proizvoda riječnih krstarenja
Prijedlog promocijskih aktivnosti

Naručitelj: Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije

Autor: mr.sc. Božana Matoš

Vanjski suradnik: dr.sc. Irena Bosnić

Osijek, studeni 2019.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Analiza riječnih krstarenja.....	4
2.1. Analiza riječnih krstarenja u RH	6
2.2. Postojeća infrastruktura na području Vukovarsko-srijemske županije	8
2.3. Programi riječnih krstarenja u destinaciji	10
2.4. Analiza prometa na putničkim pristaništima na Dunavu.....	16
2.5. Analiza stavova i potrošnje posjetitelja s riječnih krstarenja.....	28
3. Trendovi u riječnim krstarenjima	30
4. Marketing riječnih krstarenja.....	35
4.1. Marketing riječnih krstarenja s aspekta destinacijskih luka ticanja i DMK	35
4.2. Analiza ključnih elemenata marketinškog miksa destinacijskih luka ticanja	36
4.3. Međuodnos sudionika riječnih krstarenja u destinaciji – dvosmjerna marketinška komunikacija	38
5. SWOT analiza riječnih krstarenja	41
6. Analiza promocijskih aktivnosti s ciljem unaprjeđenja proizvoda riječnih krstarenja u RH	44
7. Unaprjeđenje ponude i razvoj novih oblika riječnog turizma u destinaciji	48
7.1. Analiza tehničko-tehnoloških uvjeta rijeka Vukovarsko-srijemske županije	48
7.2. Prijedlog unaprjeđenja ponude uz riječna krstarenja.....	52
7.3. Prijedlog novih oblika riječnog turizma	53
7.4. Potencijali razvoja matične luke	56
8. Analiza dionika u riječnim krstarenjima u destinaciji.....	57
9. Analiza strateških dokumenata.....	60
10. Analiza propisa iz unutarnje plovidbe.....	64
11. Zaključak.....	68

1. Uvod

U posljednjih nekoliko godina svjedočimo transformaciji riječnih krstarenja kakva su bila poznata u svijesti potrošača. Nove neistražene destinacije, novi luksuzni brodovi, novi programi krstarenja, kraće rute putovanja i nova kategorija potrošača doprinose daljnjoj ekspanziji ovog turističkog proizvoda. Upravo novi trendovi u riječnim krstarenjima razlog su zašto ovu vrstu turizma treba kontinuirano pratiti i istraživati te koordinirati aktivnosti vezane uz unaprjeđenje proizvoda i promocije. Riječna krstarenja u Hrvatskoj sa svojim razvojem započinju još početkom 2000-ih kada su izgrađena i puštena u rad prva putnička pristaništa na Dunavu, u Vukovaru i Iloku. Već od prvih značajnijih brojki pristajanja zabilježenih u Vukovaru kada je 2004. pristalo 57 riječnih kruzera dalo se zaključiti da će ova vrsta turizma rasti u narednim godinama. No, unatoč činjenici da je promet na svim putničkim pristaništima na Dunavu i Dravi bilježio kontinuirani rast, do 2014. godine nije se pristupilo nikakvim istraživanjima proizvoda riječnih krstarenja niti uvršten u nacionalne i regionalne strateške dokumente razvoja turizma.

Prvi dokumenti koji su se bavili temom riječnih krstarenja i potencijala njegovog razvoja u Republici Hrvatskoj izrađeni su inicijativom Lučke uprave Vukovar. Tijekom 2014. i 2015. godine Institut za turizam izvršio je detaljnu analizu potencijala razvoja riječnih krstarenja, proveo istraživanje o stavovima i potrošnji posjetitelja te dao smjernice za razvoj promocijskih aktivnosti. Dokumenti pod nazivom "Studija održivog razvoja turističkih krstarenja Dunavom u Hrvatskoj", "Istraživanje stavova i potrošnje posjetitelja s međunarodnih krstarenja Dunavom" i "Marketing plan održivog razvoja turističkih krstarenja Dunavom u Hrvatskoj: Promocijske aktivnosti", poslužili su kao podloga za detaljnu razradu ove kategorije turističkog proizvoda u "Akcijskom planu razvoja nautičkog turizma", naručitelja Ministarstva turizma. Iako su ovi dokumenti dali smjernice svim dionicima za daljnje aktivnosti na unaprjeđenju proizvoda riječnih krstarenja u Hrvatskoj, vrlo malo aktivnosti je do danas realizirano, a podaci iz dobivenih istraživanja nisu ažurirani tijekom godina.

Ova analiza donijet će podatke o prometu putnika u 2019. godini, postojeću infrastrukturu putničkih pristaništa, pregled dionika i njihovu ulogu u razvoju proizvoda te kratki pregled do sada prikupljenih podataka o stavovima i potrošnji putnika na riječnim krstarenjima iz "Istraživanja stavova i potrošnje posjetitelja s međunarodnih krstarenja Dunavom u Hrvatskoj". Analiza će obraditi i nove trendove u riječnim krstarenjima te dati prijedlog promocijskih aktivnosti u kojima vodeću ulogu imaju turističke zajednice u destinaciji, odnosno Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji.

Dio turističke i izletničke plovidbe unutarnjim vodama RH odvija se u Nacionalnim parkovima Plitvička jezera i Krka kao i na rijeci Kupi, no one nisu predmet ove Analize.

Upravo kvalitetna usluga i program u destinaciji razlog su zašto se kontinuirano trebaju pratiti kretanja i trendovi u riječnim krstarenjima. Kako je ovaj oblik turizma u posljednjih nekoliko godina u Hrvatskom Podunavlju doživio pravu ekspanziju, a ukupan broj putnika koji u destinaciju dolaze putem riječnih kruzera prešao 50 000, potrebno je više pažnje posvetiti istraživanju zadovoljstva putnika u destinaciji, unaprjeđivanju ponude programa u destinaciji i sustavnoj promociji destinacije kao poželjnog mjesta pristajanja u riječnim krstarenjima. Pri tome svakako treba koordinirati sve najvažnije dionike u pružanju usluga u riječnim krstarenjima, a sve s ciljem stvaranja preduvjeta za daljnji rast ovog specifičnog turističkog proizvoda u destinaciji.

2. Analiza riječnih krstarenja

Glavna prednost riječnih krstarenja u odnosu na druge oblike turizma je ta što putovanje i odmor započinju u trenutku ukrcaja na brod. Nakon toga netko drugi preuzima brigu o vožnji, obrocima, izletima i učinit će sve da se gost osjeća kao da putovanje prolazi u opuštenoj atmosferi prepunoj užitaka i doživljaja. Riječna krstarenja oblik su turizma u kojem se između raznih opcija programa putovanja i izleta u destinaciji, može pronaći ponešto za svakoga. Od odabira regije, preko odabira rijeke kojom se plovi do raznih tematskih putovanja koja putnik prilagođava svom ukusu. Opcije su nebrojene. Razlog je to što su putnici na riječnim krstarenjima često gosti s već jednim ili više riječnih krstarenja iza sebe. Na tržištu riječnih krstarenja aranžmani se prodaju ili direktno preko kruzing kompanije ili putem touroperatora koji u ponudi imaju zastupljeno i više kompanija ili plovila u charteru.

Riječna krstarenja nisu jedan od oblika turizma u kojem će putnik uživati u izoliranosti, miru i tišini. Na putovanju 50% vremena provodi se na brodu, zajedno s ostalim gostima s ciljem međusobnog druženja i socijalizacije. Izleti u destinaciji, iako opcionalni, vođeni su u grupama. Upravo izleti u destinaciji, nakon odabira regije i rijeke kojom se želi krstariti, presudni su u odabiru programa putovanja. Izleti u destinaciji su ključni faktor i u ukupnom zadovoljstvu putnika, uz uslugu na samom brodu. Oni mogu biti tematski i vezani uz hranu, vino, sport, kulturu i povijest i slično. Većina programa usmjerena je na obilazak što većeg broja država ili glavnih gradova te su uglavnom su povezani uz neku zajedničku temu ili regionalno obilježje rute krstarenja. Program riječnog krstarenja uključuje cjelokupni aranžman putovanja, od prijevoza do luke ukrcaja, hotelskog smještaja prije isplovljavanja, *all inclusive* usluge na brodu kao i svih izleta u destinaciji. Razlog je to što ovaj oblik turizma zauzima mjesto cjenovno skupljih turističkih proizvoda, a gost za takvu cijenu očekuje kvalitetnu uslugu i program.

Slika1: Karta riječnih krstarenja u Europi

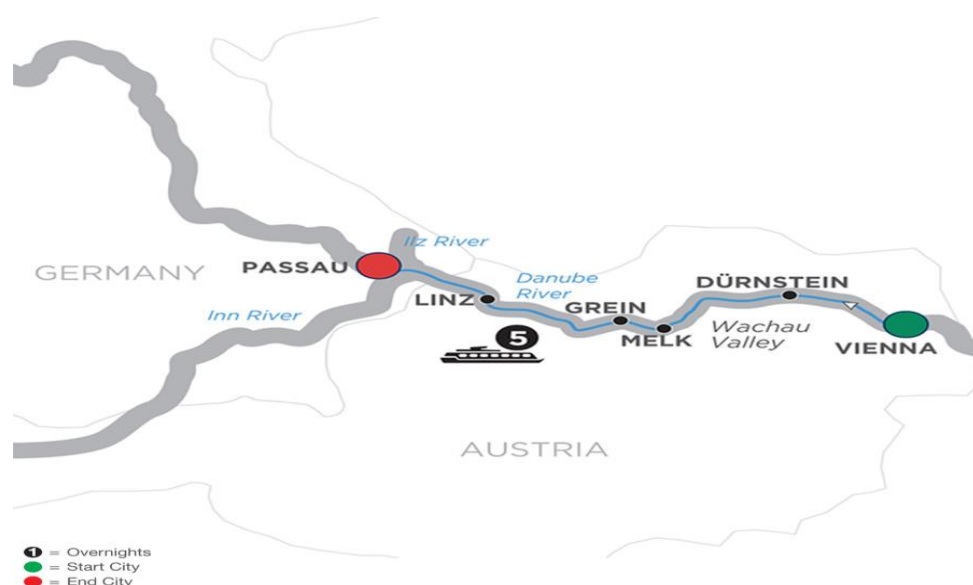

Izvor: www.amawaterways.com

Riječna krstarenja u Europi odvijaju se na rijekama i kanalima pogodnim dubinom plovnog puta za riječna krstarenja. Najpopularnije rijeke za riječna krstarenja su rijeke Rajna, Majna, Dunav, Elba i Duoro. Kapacitet riječnih kruzera je prosječno 160 putnika koji su smješteni većinom u dvokrevetnim sobama na dvije palube. Brodovi su prosječne dužine 130 m i širine 12 m s gazom od 1,60 m što omogućuje plovnost gotovo kroz cijelu godinu, osim u slučajevima iznimno niskih vodostaja kakvi su zabilježeni 2018. Programi krstarenja kreću se u prosjeku 11-13 dana, a mnoge kompanije nude dodatne dane boravka u polazišnoj ili odredišnoj luci te gradovima u blizini s avio konekcijom.

U riječnim krstarenjima značajnu ulogu zauzela je rijeka Dunav. Zbog svoje dužine kojom prolazi kroz deset zemalja Europe ova rijeka iznimno je popularna kod putnika. Zahvaljujući kanalu Rajna-Majna-Dunav, umjetnom kanalu koji spaja rijeke Majnu i Dunav, osigurana je plovna veza između estuarija Rajne i delte Dunava u istočnoj Rumunjskoj, povezujući Sjeverno more i Atlantski ocean sa Crnim morem. Ovi programi zbog svoje duljine traju u prosjeku i do 28 dana dok je prosječan broj dana na riječnim krstarenjima 11-13 dana. U ovim programima riječni kruzeri pristaju u prosjeku u 5-7 zemalja gdje su u nekim programima putovanja u jednoj zemlji uključena i 2-3 pristajanja poput Srbije i Mađarske. Riječna krstarenja Dunavom možemo prema programima putovanja podijeliti na krstarenja uzvodno od Budimpešte i krstarenja nizvodno od Budimpešte. Zbog iznimnih prirodnih, kulturnih i povijesnih atrakcija kao i činjenice da su na uzvodnom dijelu Dunava glavni gradovi Budimpešta, Bratislava i Beč, u prosjeku 80% programa odvija se na tom dijelu plovnog puta. Najpopularniji program riječnih krstarenja na Dunavu je sedmodnevni program na ruti Passau-Budimpešta kao i sedmodnevne ture s lukom polaska iz Passau što čini rutu između Beča i Pasau najfrekventnijom rutom plovidbe. Ovaj program uključuje obilazak UNESCO Worl's Heritage lokacije Wachau Valley, palače Hofburg u Beču, lipicanaca u Španjolskoj školi jahanja te obilazak gradova Melk i Krems.

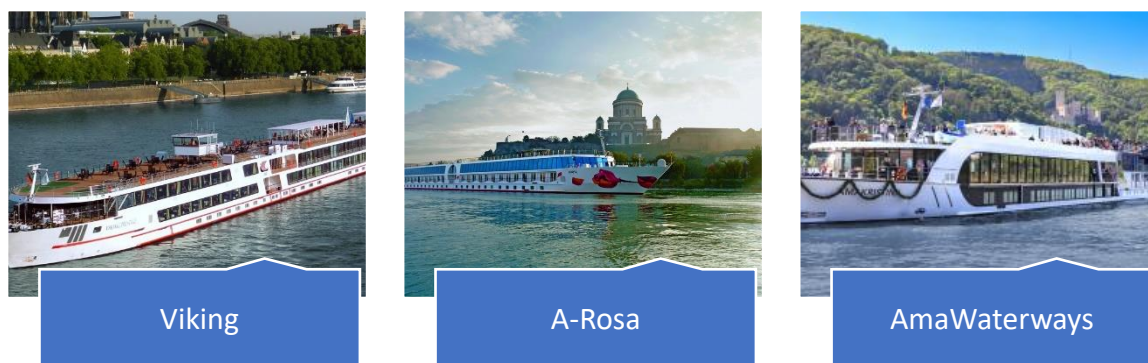
Slika 2: Najfrekventnija ruta riječnih krstarenja na Dunavu

Izvor: www.avalonwaterways.com

Plovidba riječnim krugerom iznimno je cijenjen turistički proizvod koji je prvenstveno vezan uz korisnike koji su za vrhunsku uslugu spremni izdvojiti nešto veći budžet u odnosu na druge oblike turizma. Svojom uslugom i bogatim programima putovanja te zastupljenosti na tržištu riječnih krstarenja istaknulo se nekoliko vodećih kruzina kompanija poput Vikinga, A-Rose i Ama Waterwaysa.

Slika 3: Riječni kruger na Dunavu

Izvor: službene web stranice kruzina kompanija Viking, A-Rosa i Ama Waterways

2.1. Analiza riječnih krstarenja u RH

Jedna od vrsta nautičkog turizma koja su u Hrvatskoj svakako zastupljenija na moru, ali u zadnje vrijeme bilježi intenzivan rast i na rijekama, su krstarenja ili popularno nazvano kruzina. Kruzina turizam podrazumijeva krstarenje putničkim brodovima radi turističkog doživljaja plovidbe, najčešće u paketu s posjetom određenog broja atraktivnih destinacija na kopnu. Brod je primarna destinacija boravka turista, a destinacije na kopnu su sekundarne. Putnici s broda u destinaciji su jednodnevni posjetitelji, a dio nautičkog turizma se može odvijati u unutarnjim vodama samo jedne države – domaći kruzina, u unutarnjim vodama više država – međunarodni kruzina, na moru, rijekama i jezerima.

Kružna putovanja mogu se razvrstati prema trajanju – kratka i duga. Kratka putovanja traju do 21 dan (najčešće 7 ili 14 dana), a duga putovanja traju više od 21 dan do nekoliko mjeseci, dok se izletima smatraju putovanja koja traju kraće od 24 h. Što se tiče kruzina u Hrvatskoj, bitno je spomenuti da se on odvija najviše na moru, ali u posljednje vrijeme se razvija i na rijekama kontinentalne Hrvatske s naglaskom na Dunav na kojem se odvija 90% plovidbe dok se preostalih 10% prometa odvija na rijeci Dravi. Svakako treba spomenuti napore lučkih uprava na rijeci Savi da svojim projektima gradnje putničkih pristaništa doprinesu razvoju ove vrste turizma i na ovoj rijeci, no zbog ograničenja u plovnosti Savom godišnje krstare do 2-3 krugera.

Višednevna riječna krstarenja u međunarodnom prometu, popularno nazvana riječni kruzina, u posljednjih nekoliko godina doživjela su pravi „boom“ kako u Europi tako i u Hrvatskoj. Kruzina je po definiciji boravak na većim i velikim plovilima s profesionalnom posadom prema unaprijed planiranom

itinereru odnosno kružna putovanja prema unaprijed određenoj ruti s pristajanjem u različitim lukama/gradovima/državama. U Europi na godišnjoj razini u riječnom krizingu plovi preko 1 milijun putnika.

Razvoj riječnih krstarenja u Hrvatskoj započeo je izgradnjom prvih putničkih pristaništa u Vukovaru i Iloku te se ozbiljne brojke pristajanja riječnih kruzera na Dunavu bilježe već od 2004. godine kada je u Vukovarsko pristanište pristalo 57 riječnih kruzera. Od tada pa do danas putnička pristaništa na Dravi i Dunavu bilježe neprekidan rast, uz iznimke na rijeci Dravi tijekom izrazito niskih vodostaja poput 2018. godine.

Ovaj izniman trend u razvoju novog oblika turizma u regiji prepoznala je i Osječko-baranjska županija čijom su inicijativom 2013-2014. godine i uz sufinanciranje izgrađena nova pristaništa na Dunavu, u Batini i u Aljmašu. Na ukupno 137 km plovnog puta rijeke Dunav kroz teritorij Republike Hrvatske i četiri uređena putnička pristaništa za prihvat riječnih kruzera, može se zaključiti da su infrastrukturni preduvjeti za razvoj riječnih krstarenja ostvareni. Ako se tim brojkama pridoda i putničko pristanište na rijeci Dravi u Osijeku u izgradnji, govori se o ulaganju od oko 50 mil kn u infrastrukturu za pristajanje riječnih kruzera te siguran ukrcaj i iskrcaj putnika.

Slika 4: Putnička pristaništa na Dravi i Dunavu

Putničko pristanište
Osijek

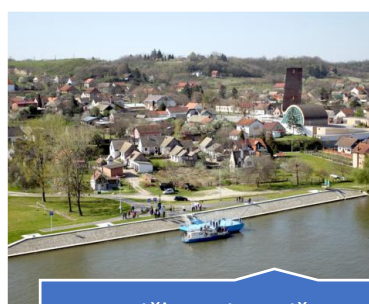
Putničko pristanište
Vukovar

Putničko pristanište
Ilok

Putničko pristanište
Batina

Putničko pristanište
Aljmaš

Izvor: www.glas-slavonije.hr, www.datourinfo.eu, vlastita arhiva

2.2. Postojeća infrastruktura na području Vukovarsko-srijemske županije

Za potrebe razvoja riječnih krstarenja na rijeci Dunav izgrađena su dva međunarodna putnička pristaništa i jedno putničko pristanište za domaću plovidbu. Na rijeci Savi u granicama Vukovarsko-srijemske županije za sada nema izgrađeno i otvoreno putničko pristanište iako se u za potrebe pristajanja u riječnim krstarenjima služi privremenim vezom i privremenim rješenjima.

U nastavku je pregled tehničkih podataka međunarodnih putničkih pristaništa na Dunavu kao i pregled ponude turističkih/izletničkih vožnji na unutarnjim vodama u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Tabela 1: Tehničke karakteristike putničkog pristaništa Vukovar

Mjesto putničkog pristaništa	Vukovar
Pozicija putničkog pristaništa	rkm 1333 + 000 desna obala Dunava
Namjena	pristajanje putničkih plovila
Uređena obala	u cijelosti
Vrsta obale	kosa obala
Vrsta pontona	plutajući objekt – čelik
Broj vezova	1 vez
Dozvoljeni broj plovila na vezu	4 plovila (plutajući objekt + 3 plovila)
Duljina plutajućeg objekta	75,20 m
Najveća širina plutajućeg objekta	10,00 m
Dodatne usluge na putničkom pristaništu	Opskrba vodom Opskrba strujom Odvoz otpada

Izvor: www.luv.hr

Tabela 2: Tehničke karakteristike putničkog pristaništa Ilok

Mjesto putničkog pristaništa	Ilok
-------------------------------------	------

Pozicija putničkog pristaništa	rkm 1298 + 680 desna obala Dunava
Namjena	pristajanje putničkih plovila
Uređena obala	u cjelosti
Vrsta obale	kosa obala
Vrsta pontona	plutajući objekt – čelik
Broj vezova	1 vez
Dozvoljeni broj plovila na vezu	3 plovila (plutajući objekt + 2 plovila)
Duljina plutajućeg objekta	57,22 m
Najveća širina plutajućeg objekta	7,93 m
Dodatne usluge na putničkom pristaništu	Opskrba vodom Opskrba strujom Odvoz otpada

Izvor: www.luv.hr

S ciljem razvoja novog turističkog proizvoda vezanog uz korištenje rijeke Dunav kao plovnog puta i resursa za razvoj riječnog turizma, na lokaciji Otok sportova uređeno je i otvoreno pristanište za potrebe pristajanja manjih plovila u turističkoj, panoramskoj vožnji/izletničkoj plovidbi. Pristanište je izgrađeno s ciljem priveza plovila manjih dimenzija od riječnih kruzera, a koja nisu mogla pristajati na postojeće putničko pristanište za riječne kruzere zbog razlike u visini. Pristanište je opremljeno pontonom i pristupnim mostom za siguran ukrcaj i iskrcaj putnika i polazišna je točka za panoramske vožnje Dunavom. Pristanište trenutno koristi za godišnji vez plovilo Vukovar Waterbus temeljem Odobrenja za vez izdanog od Lučke uprave Vukovar, upravitelja pristaništa. Pristanište je javnog karaktera te je predviđeno za ukrcaj i iskrcaj putnika i s drugih plovila na zahtjev i uz prethodnu najavu Lučkoj upravi Vukovar.

Uz samo međunarodno putničko pristanište u lloku smješteno je i putničko pristanište za vlastite potrebe malog obiteljskog hotela "Dunav" koji uz svoje osnovne usluge pružaju mogućnost plovidbe Dunavom turističkim brodom "Danubius". U ponudi nema redovitog reda vožnje nego prema najavi, a moguća je plovidba oko 30ak putnika smještenih u komforno opremljenoj unutrašnjosti broda uz mogućnost konzumacije jela i pića tijekom plovidbe.

U Općini Nijemci u organizaciji Turističke zajednice moguća je plovidba na turističkom brodu Sveta Katarina. Brod Sveta Katarina plovi na rijekama Spačva i Bosut i otvara mogućnost riječnog

avanturizma, promatranja ptica, životinja i biljnih vrsta. U ljetnim mjesecima brod plovi po redovnom redu plovidbe, a ostale mjesece plovi po najavi. Kapacitet broda je 30 putnika, a ukrcaj i iskrcaj putnika vrši se u centru Općine Nijemci na lokaciji koja nije otvorena i razvrstana kao putničko pristanište sukladno propisima unutarnje plovidbe.

Slika 5: Turistički brodovi na području VSŽ

Izvor: www.zgportal.hr/www.tz-opcinanijemci.hr/www.danubiumtours.hr

Od projekata u najavi vezanih uz razvoj potencijala riječnih krstarenja i riječnog turizma svakako treba izdvojiti projekt gradnje novog turističkog broda. U Gradu Otoku je u sklopu projekta Vrata spačvanskog bazena – Izgradnja i opremanje bioekološko edukacijskog centra Virovi potpisan ugovor za nabavu plovila za prijevoz turista. Radi se o električnom brodu kapaciteta 50 putnika s dva motora kojim će turisti imati priliku razgledati Virove. Ukupna vrijednost projekta koji se financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj je 25,6 milijuna kuna dok je za izgradnju električnog broda predviđeno 2,2 milijuna kuna. Do završetka pisanja ove Analize nije poznata informacija postoji li u planu i gradnja pristanišne infrastrukture za potrebe ukrcaja i iskrcaja putnika s budućeg plovila.

2.3. Programi riječnih krstarenja u destinaciji

Hrvatska je u programima riječnih krstarenja uključena uglavnom u donjem slivu Dunava, nizvodno od Budimpešte. Programi većinom kreću iz luke ukrcaja Budimpešta ili Beč sve do Crnog mora i u prosjeku traju 11-13 dana. U program je uključen obilazak 5-6 zemalja: Austrije, Mađarske, Hrvatske, Srbije, Rumunjske i Bugarske. Prije ulaska u Hrvatsku putnici plovo iz Mađarske gdje se u Mohaču obavlja revizija putnika prilikom izlaska iz Schengenske granice, a u povratku im je zadnja luka pristajanja prije ulaska u RH Novi Sad/Beograd u Srbiji.

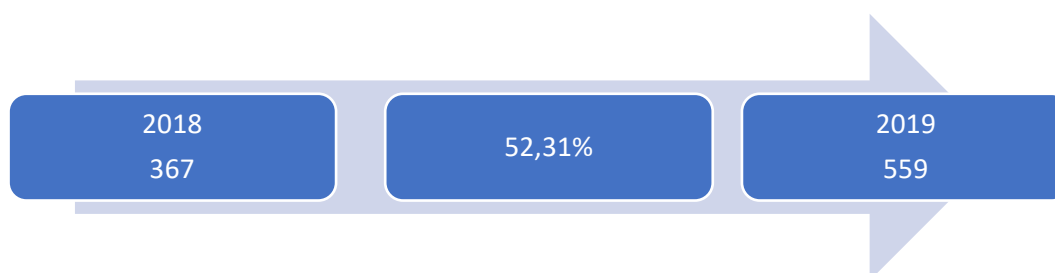
Slika 6: Primjer karte programa riječnog krstarenja

Izvor www.amawaterways.com

U putničkim pristaništima na unutarnjim vodama, u 2018. godini ukupno je pristalo 367 riječnih kruzera s 51 385 putnika. Da Hrvatska također prati trendove rasta ove vrste turizma govori podatak da je u 2019. godini zabilježeno 559 pristajanja u svih 5 putničkih pristaništa. Sveukupno je na Dunavskim putničkim pristaništima pristalo 527 riječnih kruzera i 32 u Osijeku na Dravi. Iz navedenog zaključuje se da su riječna krstarenja u Hrvatskoj turistički proizvod s najvećom stopom rasta. U iskazanim brojkama nisu uvrštena povremena pristajanja na putničkim pristaništima na Savi obzirom na mali broj pristajanja 2-3 kroz godinu.

Slika 7: Prikaz povećanja broja pristajanja riječnih kruzera u destinaciji

Izvor: Lučke uprave Vukovar i Osijek, vlastita obrada

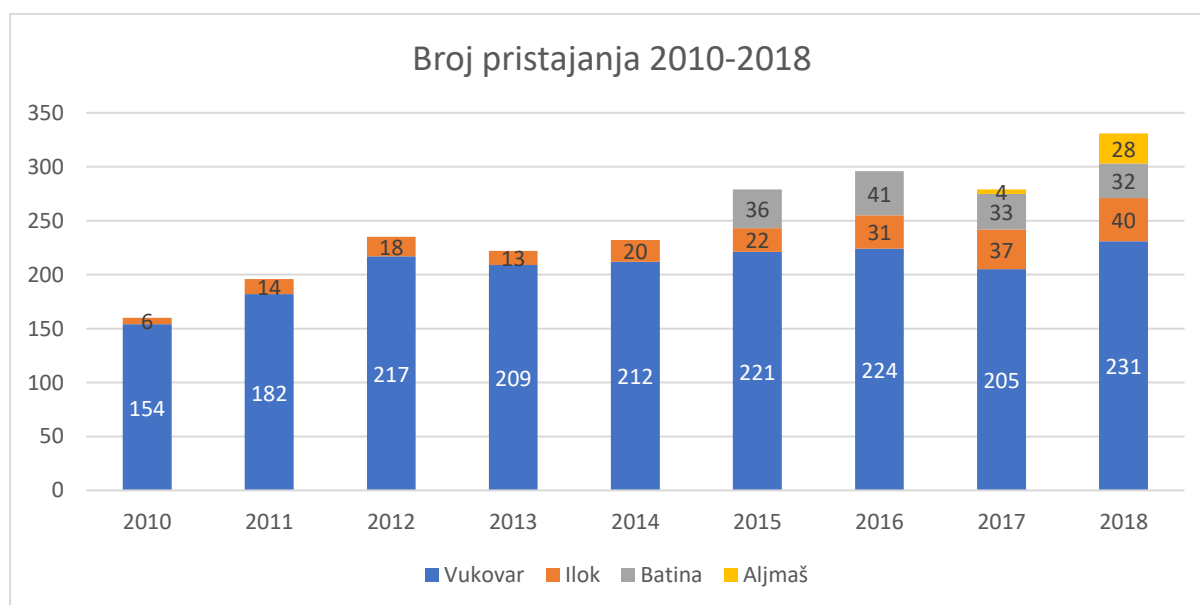
Ovdje treba napomenuti činjenicu da brojke kojima se raspolaže u statistici broja pristajanja riječnih kruzera dobivenih od lučkih uprava, ne odgovaraju stvarnom povećanju broja dolazaka riječnih kruzera u destinaciju. Obzirom da lučke uprave na svakom pristaništu bilježe pristajanje i u odlasku i u dolasku

bez obzira radi li se o istom plovilu koje je npr. putnike iskrcalo u Batini, a ukrvalo u Vukovaru, povećanje je iskazano za ukupan broj svih pristajanja. No kako je i u prethodnoj 2018. godini jedini izvor podataka bio broj pristajanja, ovo povećanje je stvarno povećanje u broju pristajanja. Pristajanje je svako ticanje kruzera na jednom od putničkih pristaništa u destinaciji, isto plovilo u dolasku i odlasku može pristati/ticati nekoliko pristaništa prilikom istog dolaska i odlaska. Postotak povećanja riječnih kruzera u dolasku u destinaciju ne može se izračunati jer iz 2018. godine nema podatka o broju pojedinačnih dolazaka riječnih kruzera. No svakako se obzirom na povećanje i u dolasku u 2019. godini u odnosu na broj pristajanja u 2018. može govoriti o značajnom rastu. Upravo iz ovog razloga, stvarni broj povećanja broja putnika u destinaciji koji su došli riječnim kruzima biti će obrađen u daljnjem tijeku analize.

Donji grafikon pokazuje da je na svim pristaništima na Dunavu ukupno zabilježen trend rasta broja pristajanja. Nakon što se izgradila pristanišna infrastruktura u Batini i Aljmašu, od 2015. godine prva pristajanja riječnih kruzera zabilježena su i na ovim pristaništima. Putničko pristanište u Batini u prosjeku bilježi između 30-40 pristajanja i uglavnom služi za iskrcaj putnika u nizvodnoj plovidbi, odnosno ukrcaj putnika u uzvodnoj plovidbi. Ovo pristanište odlična je nova polazišna točka za programe obilaska Osječko-baranjske županije jer se putnici u obilasku destinacije više ne moraju vraćati iz Vukovara. Pristanište ima potencijal za rast brojki pristajanja, no zbog lokacije na kojoj se nalazi i nanosa pijeska tijekom niskih vodostaja nije sigurno za uplovljavanje riječnih kruzera. Upravo zbog ovog problema česta su otkazivanja već najavljenih dolazaka riječnih kruzera u ljetnim mjesecima.

U putničkom pristaništu u Aljmašu interes za pristajanjima započeo je upravo zbog problema s niskim vodostajima kada su zbog nemogućnosti uplovljavanja u rijeku Dravu, riječni kruzeri preusmjereni na najbliže pristanište koje se nalazi u Aljmašu. Ovo pristanište također kao i Batina ima potencijal za prihvatanje većeg broja riječnih kruzera tijekom sezone pristajanja.

Grafikon 1: Prikaz broja pristajanja riječnih kruzera u pristaništima na Dunavu

Izvor: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

U nastavku je dan prikaz primjera programa riječnih krstarenja s uključenim pristajanjem u destinaciji brodara UNIWORLD, VIKING River Cruises, Ama Waterways i Lueftner Cruises s opisom destinacije predstavljene u ponudi krstarenja putem brošura i web stranica.

"HIGHLIGHTS OF EASTERN EUROPE"

Opis
DAN 3: Batina/Vukovar

"Welcome to Croatia! This ancient country, which has made a remarkable recovery from a brutal civil war, is noted for its beautiful countryside and thriving folk traditions, as well as simple, delicious local rustic food. You'll dock in Vukovar, Croatia's biggest port, at the confluence of the Danube and Vuka rivers.

Choice of Vucedol Culture Museum and lunch at a family winery or Full-day tour of Osijek with private home-hosted lunch"

Brodar
UNIWORLD

Broj dana putovanja: 10
Broj zemalja u obilasku: 5

"PASSAGE TO EASTERN EUROPE"

Opis
DAN 7: Osijek, Croatia

"Cruise along the Danube, arriving at Vukovar around noon. Disembark for an afternoon excursion to the charming Croatian city of Osijek. Inhabited since Neolithic times, this area has had several heydays under the Romans, the Ottomans and the Hapsburgs; now, Vukovar is revered for its baroque buildings, parks and monuments. Return on board for dinner. (B, L, D)"

Brodar
VIKING

Broj dana putovanja: 10
Broj zemalja u obilasku: 5

**"GEMS OF
SOUTHEAST
EUROPE"**

Opis

DAN 3: VUKOVAR, CROATIA – NOVI SAD, SERBIA

"Vukovar is a Croatian symbol of resistance, which you'll better understand on your city tour showcasing the Ovčara Memorial and Eltz Palace. Alternatively, choose a wine tasting in Ilok, a center of wine production since Roman times, where you'll sample its famous Grasevina, Traminac and Frankovka wines. Back on board, cruise to Novi Sad, sometimes called the "Serbian Athens." Discover Novi Sad on a walking tour to Dunavski Park and through Stari Grad, the Old Town center. If you prefer a more active exploration, join a guided biking or hiking tour. During the evening, visit Petrovaradin Fortress, a mighty stronghold no enemy has ever breached. (B,L,D)"

Brodar

AMA WATERWAYS

Broj dana putovanja: 7

Broj zemalja u obilasku: 5

**"BEAUTIFUL
BLUE DANUBE
AND DANUBE
DELTA"**

Opis

DAN 11: VUKOVAR, CROATIA – NOVI SAD, SERBIA

"Enjoy a discovery walking tour through Vukovar where you will see the city center and the historic and important buildings including the new water tower, the church of St. Philip and Jacob, the white marble stone cross memorial, the old water tower, the historical Hotel Grand, the Town Hall, and the birth house of the first Croatian Nobel prize winner Leopold Ružicka.

At the end of the tour you will have some free time to explore the city before returning to the ship."

Brodar

LUEFTNER CRUISES

Broj dana putovanja: 16

Broj zemalja u obilasku: 8

Analizirajući za potrebe ovog dokumenta programe riječnih krstarenja nekoliko vodećih kruzing kompanija, može se zaključiti da su programi u destinaciji uglavnom isti uz manja odstupanja od uobičajenih obilazaka. Iako u svojoj ponudi brodari i touroperatora imaju različite programe na Dunavu, s različitim brojem dana krstarenja i brojem zemalja u obilasku čak i drugog naziva programa, izleti u destinaciji su uvijek isti. Oni se baziraju na dva osnovna programa, kratki u trajanju od oko 2-3 sata ili duži u trajanju od 4-6 sati.

Kraći program u destinaciji može se vidjeti na primjeru pristajanja kruzera u Vukovaru koji je u kombinaciji s pristajanjem u Novom Sadu isti dan ili čak isto popodne. Ovaj program u prosjeku traje 2 sata i uključuje obilazak Memorijalnog centra Ovčara, Palače Eltz i Vučedolskog muzeja. U šetnji gradom posjetiteljima je u ponudi obilazak crkve Sv. Filipa i Jakova, rodne kuće nobelovca Lavoslava Ružičke. Programi pristajanja u Vukovaru dolaze i u kombinaciji s ukrcajem/iskrcajem putnika u Iloku kada je putnicima u ponudi kušanje domaćih iločkih vina.

Programi u destinaciji koji u prosjeku traju 4-6 sati uključuju Osječko-baranjsku županiju, obilazak centra Osijeka, šetnju Tvrđom i odlazak u Kopački rit. U programima u destinaciji je upoznavanje sa životom lokalnog stanovništva s uključenim ručkom u obitelji. U nastavku je prikaz trajanja izleta u destinaciji u tri različita itinerera kruzing kompanije Viking.

VIKING

Primjer 1

OSIJEK & VUKOVAR

DURATION: 4.5 HOURS

Local Life

Sightseeing

Easy

TOUR TWO MAJOR CROATIAN CITIES AND VISIT A LOCAL FAMILY

Primjer 2

CROATIAN COUNTRYSIDE & WINE TASTING

DURATION: 3.5 HOURS

Sightseeing

Snack

Demanding

CROATIAN CASTLES AND FINE VINTAGES

Primjer 3

OSIJEK HOME-HOSTED VISIT & BICYCLE RIDE

DURATION: 4.5 HOURS

Active, Local Life

Snack

Moderate

EXPLORE CROATIAN LIFE UP CLOSE

2.4. Analiza prometa na putničkim pristaništima na Dunavu

Kako je već navedeno riječna krstarenja imaju izrazito veliki postotak rasta kroz godine. Prepoznali su ovaj trend i novi touroperatori koji sve više u svojim aranžmanima nude riječna krstarenja, kruzinge kompanije koje su u ponudi imale samo morska krstarenja usmjeravaju svoje programe i na riječna, promotivne kampanje se usmjeravaju na nova tržišta i putnike što u konačnici dovodi do činjenice da se proizvod riječnih krstarenja mijenja.

Osim trendova u riječnim krstarenjima koja su obrađena u drugom poglavlju ove Analize, u nastavku su analizirani podaci o prometu na putničkim pristaništima Vukovar, Ilok, Batina i Aljmaš u sezoni pristajanja III-X mjesec 2019. godine koji su u destinaciju donijeli neke promjene. Prvenstveno se promjene odražavaju na strukturi putnika prema zemlji porijekla te najzastupljenijim brodarima i touroperatorima u destinaciji.

U nastavku je prikaz analize prometa prema broju pristajanja, odnosno ukrcaju/iskrcaju putnika u Vukovaru, Iloku, Aljmašu i Batini, prema broju pristajanja prikazanom po brodaru/touroperatoru. Cilj ove analize je informacija o kruzinge kompanijama i touroperatorima koji u najvećem broju pristaju u putnička pristaništa u Hrvatskoj u svrhu unaprjeđenja usluge u destinaciji i ciljanog usmjeravanja promocijskih aktivnosti u riječnim krstarenjima.

Analiza je izrađena na temelju dobivenih ulaznih podataka od Lučke uprave Vukovar za razdoblje sezone pristajanja III-X mjesec 2019. godine.

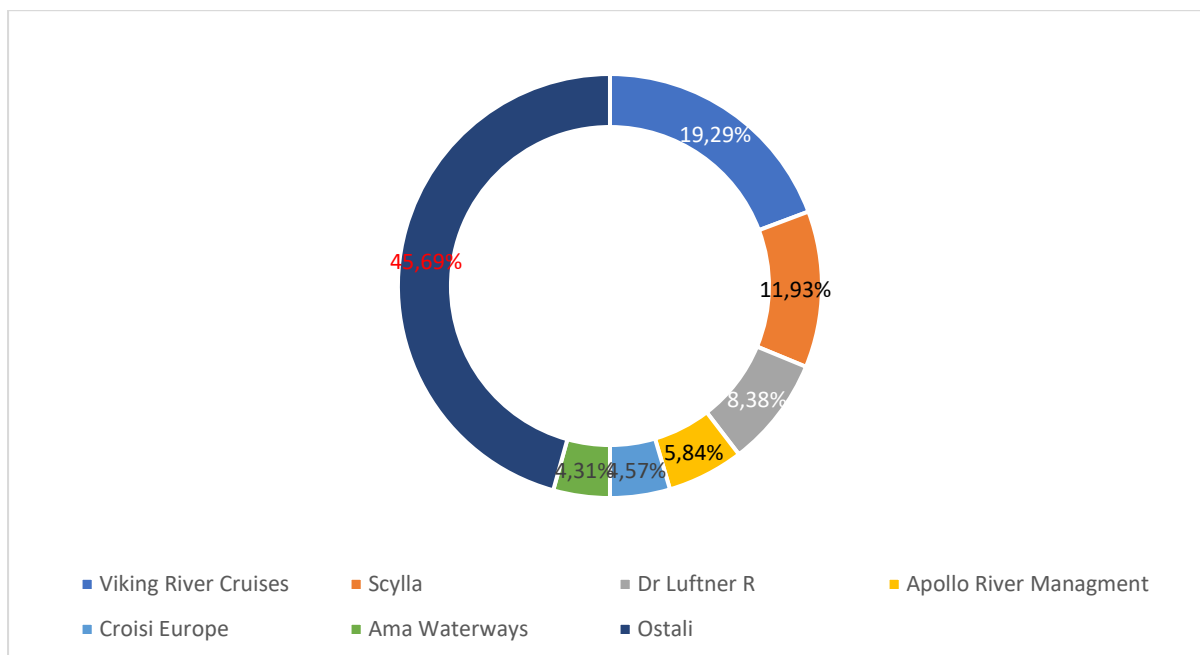
Tabela 3: Prikaz broja pristajanja po brodaru/touroperatoru

R.Br	Brodar	Broj pristajanja	%
1.	Viking River Cruises	76	19.3%
2.	Scylla AG	47	11.9%
3.	Luftner Reisen	33	8.4%
4.	Apollo River Management	23	5.8%
5.	Croisi Europe	18	4.6%
6.	Ama Waterways	17	4.3%
7.	Ostali	180	45.7%

Izvor: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

Iz prikazane analize vidljivo je da je u promatranom razdoblju na samom vrhu ljestvice vodeći brodar i dalje Viking, no u nastavku prikaza vidljive su promjene i ulazak novih kompanija na tržište riječnih krstarenja. Na ljestvici 6 najzastupljenijih i dalje su kruzinge kompanije Luftner Reisen, Croisi Europe i Ama Waterways, dok su novi na tržištu kruzinge kompanija Scylla AG i touroperator Apollo River Management osnovan tek prošle 2018. godine sa sjedištem u Švicarskoj.

Grafikon 2: Prikaz udjela pristajanja po brodaru/touroperatoru

Izvor: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

U 45,7% brodara i touroperatora koji su svrstani u kategoriju Ostali, nalaze se iz prethodnih godina poznata imena poput Emerald Waterwaysa, Quality Toursa, GCCL-a, Scenic-a. No primjetan je veliki broj novih touroperatora i kruzink kompanija koje s manjim brojem pristajanja dolaze u destinaciju poput Swiss Excellence River Cruises koji npr. u mjesecu kolovozu koji je vrhunac kruzink sezone bilježi samo dva pristajanja ili European Cruise Line koji u mjesecu rujnu također bilježi samo dva pristajanja. Tako je u vrhuncu sezone pristajanja kruzera u mjesecu rujnu zabilježeno 74 pristajanja riječnih kruzera u destinaciji preko 27 različitih brodara i touroperatora.

U nastavku je prikaz osnovnih podataka po nazivima programa putovanja vodećih kompanija u destinaciji, kratkim opisom i nazivom flote na Dunavu. Uz svaki opis dan je kratki zaključak temeljen na detaljnoj analizi itinerera u destinaciji i prijedlogom daljnjih aktivnosti prema brodaru s ciljem povećanja broja pristajanja u destinaciji.

Opis

Kompanija osnovana 1997. godine sa sjedištem u SAD

Broj putnika prosječno 180

Najveći broj riječnih brodova na Dunavu

Vodeća kompanija u riječnom krizingu u Europi

Programi na Dunavu

Grand European Tour

Romantic Danube

Danube Waltz

Passage to Eastern Europe

European Sojourn

Brodovi

Viking Modi   Viking Jarl   Viking Atla   Viking Ingvi

Viking Lif   Viking Aegir   Viking Embla   Viking Ullur

Viking Hermod   Viking Idun   Viking Sygin   Der Kleine Prinz

---

Krizing kompanija Viking River Cruises u svojim programima putovanja uključuje Hrvatsku u programima Passage to Eastern Europe i European Sojourn s uključenih 12 brodova. U oba putovanja itinerer u destinaciji je identičan, iskrcaj u putničkom pristaništu Vukovar te izbor između 3 opcije izleta u destinaciji:

Obilazak Vukovara i Osijeka, ručak u obitelji

Obilazak sela i kušanje vina

"Home hosted" u Osijeku i vožnja biciklima

Obzirom na činjenicu da kompanija Viking ima u najavi gradnju novih riječnih kruzera i u potrazi je za novim destinacijama i programima putovanja, komunikacija prema ovom brodaru trebala bi ići u smjeru produženja sezone pristajanja i ponude novih itinerera.

Opis

Obiteljska kompanija osnovana 2002. godine sa sjedištem u SAD
Programi putovanja uključuju lokalne namirnice i doživljaj
Najveći broj različitih itinerera na Dunavu
Pripadaju kategoriji TOP 6 luksuznih riječnih krstarenja

Programi na Dunavu

Melodies of the Danube
Romantic Danube
Legendary Danube
Blue Danube Discovery
Gems of Southeast Europe
Grand Danube Cruise

Brodovi

AmaCerto   AmaVerde
AmaBella   AmaViola
AmaVenita

Kompanija Ama Waterways u svojim programima putovanja uključuje stajanje u destinaciji u programima Gems of Southeast Europe i Grand Danube Cruise. Većina programa uključuje iskrcaj u putničkom pristaništu Vukovar i ukrcaj u putničkom pristaništu u Iloku, a u itinereru u destinaciji u ponudi je:

Ovčara -Palača Eltz – šetnja Vukovarom
Kušanje hrvatskih vina u Iloku

Obzirom da se putnici iskrcavaju u Vukovaru oko 12h, a već isto popodne imaju u programu i obilazak Novog Sada, vrijeme provedeno u destinaciji do ukrcaja u Iloku je relativno kratko. Komunikacija prema ovom brodaru trebala bi ići u smjeru ponude novih itinerera s ciljem produženja boravka u destinaciji.

Opis

Kompanija osnovana 1976. godine sa sjedištem u Francuskoj
Programi putovanja uključuju krstarenja Savom i Tisom
Najveći broj destinacija u ponudi riječnih krstarenja
Pripadaju kategoriji cjenovno prihvatljivijih riječnih krstarenja

---

Programi na Dunavu

Trans-European Cruise from Strasbourg to Tulcea
Central Europe and the Balkans
Beautiful Blue Danube
From the Blue Danube to the Black Sea
Perl of the Danube and the Iron Gates

Brodovi

Viktor Hugo
Vivaldi
L Europe

Croisi Europe Cruises u svojim programima putovanja nudi i rutu Dunav-Sava Kupa. Upravo u njihovim programima najviše je pristajanja u destinaciji koja uključuju Osijek, Vukovar, Slavonski Brod, Sisak. U destinaciji gostima je ponuđen izlet u Kopački rit, šetnja Osijekom ili vožnja biciklima po užem središtu grada dok na Savi imaju uključen obilazak Lonjskog polja, Zagreba i Varaždina. Ova riječna kompanija ima programe u destinaciji uključene u više itinerera, ali isto tako u nekim programima donjim slivom Dunava u kojima prolaze kroz Hrvatsku, nemaju uključeno pristajanje u putničkim pristaništima u destinaciji. Komunikacija prema ovom brodaru treba ići upravo u smjeru popunjavanja itinerera koji uključuju donji Dunav s pristajanjem u Hrvatskoj u programima u kojima nije uključena.

Opis

Kompanija osnovana 1974. godine sa sjedištem u Švicarskoj
 29 modernih i luksuznih kruzera
 Charter TAUCK i Phoenix Reisen
 Putnici porijeklom iz Velike Britanije
 Početak riječnih krstarenja na Rajni
 Prva riječna kompanija na kanalu Majna-Dunav i rijeci Po

Programi na Dunavu

Budapest to Black Sea by TAUCK
 Danube Waltz by phoenix Reisen
 Danube Premium by Phoenix Reisen
 Danube Highlights

Brodovi

Anesha	Savor	Nickovision
Tomas Hardy	Esprit	William Wordsworth
Robert Burns	Treasures	

U programima touroperatora koji u charteru imaju kruzere kompanije Scylla nalaze se i programi koji uključuju pristajanje u Vukovaru, a sadrže obilazak dvorca Eltz, kušanje vina u Iloku, klavirski koncert. U opisu ovih itinerera zanimljivo je da program u destinaciji uglavnom uključuje šetnju gradom što dovodi do zaključka da je potrošnja u destinaciji kroz organizirani obilazak/izlet izrazito niska. Osim unaprjeđenja ponude boravka u destinaciji, činjenica da ovaj brodar ima flotu za charter zanimljiva je za razvoj projekta "home port" u destinaciji.

U nastavku analize prometa u grafikonu koji slijedi nalazi se prikaz broja ukupno ukranih i iskranih putnika kroz sezonu pristajanja po mjesecima na svim putničkim pristaništima na Dunavu. Iz grafikona je vidljivo da sezona pristajanja započinje u mjesecu ožujku, s naglim padom u mjesecu listopadu. Sezona pristajanja završava u našoj destinaciji u studenom dok je vidljivo iz grafikona da je vrhunac sezone u mjesecu rujnu.

Kroz prosinac, siječanj i veljaču u destinaciji za sada nije bilo zabilježenih pristajanja riječnih kruzera. Sezona zbog zimskih uvjeta tada završava uglavnom na svim programima riječnih krstarenja, ali tijekom prosinca na uzvodnom dijelu Dunava još uvijek traju tematski programi krstarenja s uključenim obilascima božićnih sajmova. Hrvatska u ove tematske programe nije uključena iako zbog titule Adventa Zagreba kao *Best Christmas Market* 2016, 2017 i 2018. ima potencijal ući u ove itinerere. Ako se uzme u obzir podatak da Croisi Europe u svojim programima ima uključeno krstarenje Savom s iskrcavanjem u Sisku te obilaskom Zagreba i Varaždina u programu u destinaciji, onda je ovo potencijal koji svakako treba iskoristiti u novim programima riječnih krstarenja.

Grafikon 3: Broj putnika kroz sezonu pristajanja

Izvor: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

Početak sezone pristajanja u ožujku obilježio je brod Viking River Cruises uz GCCL i Dunav Tours s 1446 putnika. Prema zemlji porijekla u mjesecu ožujku najveći broj putnika bio je iz SAD, zatim Velike Britanije i Njemačke.

Vrhunac sezone koji bilježi mjesec rujna s 10 490 putnika koji su posjetili destinaciju putem riječnih kruzera. I dalje je vodeći brod Viking River Cruises, a ovo je ujedno mjesec s najviše zastupljenih brodara i touroperatora u dolasku. Putnici iz SAD-a s 35% i dalje su najzastupljeniji prema zemlji porijekla dok su za razliku od početka sezone u mjesecu rujnu, putnici iz Njemačke s 19% zastupljeniji od onih iz Velike Britanije od 13%. U mjesecu rujnu zabilježen je dolazak od preko 4% Francuskih državljana koji su putovali uglavnom u aranžmanu Croisi Europe.

Završetak sezone kroz listopad bilježi 8006 putnika koji i tijekom jeseni za svoj oblik putovanja odabiru riječna krstarenja. U 56 pristajanja najviše je ukrcano i iskrcano putnika iz SAD-a njih 42%, zatim iz Njemačke 22% putnika te Velike Britanije 9.6%. Odmah iza njih su i putnici iz Kanade kojih je u listopadu bilo 8,9% te Norvežani i Šveđani.

U zadnjem mjesecu sezone pristajanja, studenom, pristalo je samo 8 riječnih kruzera uglavnom kompanije Viking. Međutim, zanimljiv je podatak da je upravo u studenom pristao riječni krucer kompanije Emerald Waterways koji je u destinaciju doveo 143 putnika od kojih je 96,5% bilo iz Tajvana.

Ukupno je u sezoni riječnih krstarenja 2019. godine preko putničkih pristaništa na Dunavu broj putnika koji je riječnim putem posjetio destinaciju 57 078. Ovaj podatak različit je od ukupnog broja putnika iskazanog u statističkim izvješćima Lučke uprave Vukovar iz razloga što Lučka uprava kako je prethodno navedeno, na sva četiri putnička pristaništa bilježi i ukrcaj i iskrcaj putnika neovisno o brodu s kojeg putnici dolaze. Obzirom da se lučke pristojbe naplaćuju po putniku u nekim slučajevima prilikom iskrcaja putnika u Batini ,a ukrcaja u Vukovaru, Lučka uprava je putnike statistički obradila oba puta. Za potrebe ove analize cilj je bio doći do podatka koliki je broj putnika koji su posjetili destinaciju riječnim putem te su se iz izračuna odbili isti putnici koji su se ukrcavali i iskrcavali na različitim pristaništima. Ova analiza podataka izrađena je s ciljem prikaza udjela posjetitelja u destinaciji riječnim putem u odnosu na ukupan broj posjetitelja.

Slika 8: Prikaz omjera broja putnika pristiglih u destinaciju riječnim putem

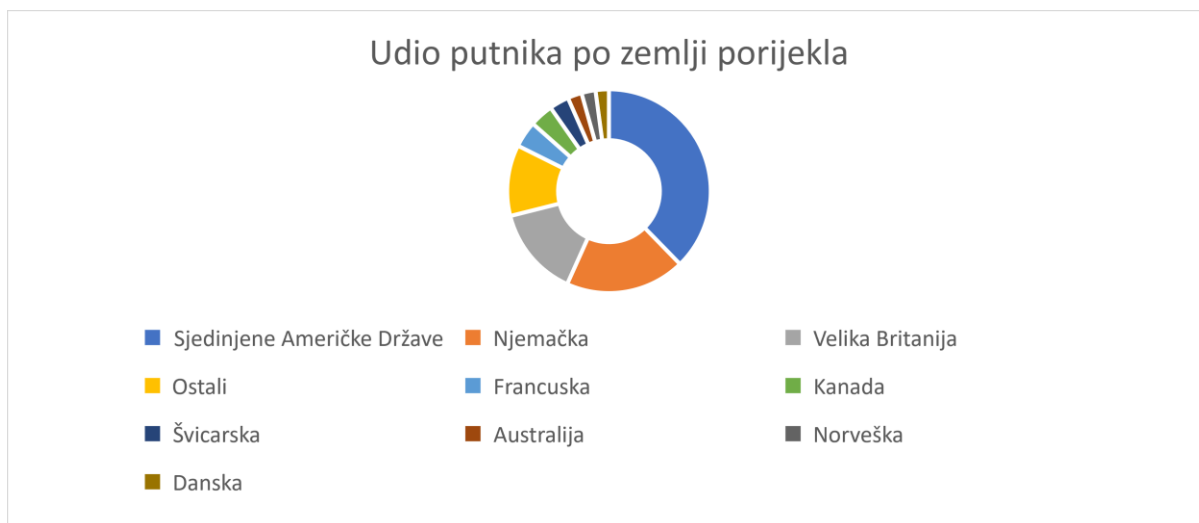
Izvor: Lučke uprave Osijek/Vukovar, Izvješće o radu TZ VSŽ/TZ OBŽ, vlastita obrada

Za usporedbu u 2018. godini Osječko-baranjsku i Vukovarsko-srijemsku županiju posjetilo je **185.600** gostiju. U **2019.** godini destinaciju je riječnim putem posjetilo **60 711** gostiju kada se uz prethodno iskazane podatke za Dunav pribroje putnici koji su se iskrkali u putničkom pristaništu u Osijeku (3633). Od ukupnog broja putnika 212 je domaćih putnika koji su se ukrkali ili iskrkali na putničkim pristaništima u Osijeku i Vukovaru.

Analizirajući podatke kroz sve mjesece sezone riječnih krstarenja prema zemlji porijekla, evidentno je da putnici iz SAD-a u svim mjesecima imaju najveći udio u dolasku dok se udio putnika iz Velike Britanije i Njemačke često mijenja na drugom mjestu iza SAD-a. Zanimljiv je u analizi i mjesec lipanj kada od ukupno 7303 putnika udio onih iz SAD-a pada na 25% i to je ujedno mjesec kada ovi putnici najrjeđe dolaze u destinaciju riječnim putem. U mjesecu lipnju također je zabilježen veliki porast udjela putnika iz Velike Britanije na 21% i Njemačke na 20%.

Grafikon 4: Udio putnika po zemlji porijekla

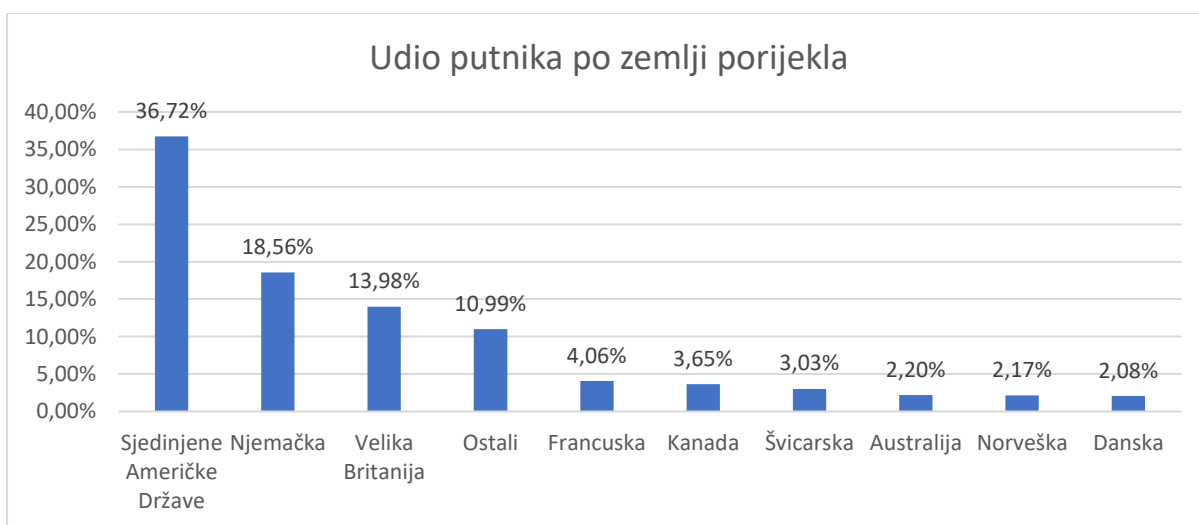

Izvor podataka: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

Iz analize putnika prema zemlji porijekla vidljive su značajne promjene u odnosu na prethodno rađene analize. Najveća promjena odnosi se na broj putnika iz Sjedinjenih Američkih Država čiji je postotak značajno smanjen u odnosu na prethodne analize iz 2014. godine (Studija održivog razvoja riječnih krstarenja Dunavom u Hrvatskoj, Institut za turizam, 2014.) sa 67,1% na 36,7%. Druga značajna promjena odnosi se na povećanje broja putnika iz Velike Britanije na 14% u odnosu na prethodnih 6,4% te broj putnika iz Njemačke sa 4% na 18,6%.

Iz analize je također vidljivo da je ukupno smanjen udio putnika s engleskog govornog područja koji su prema prethodno rađenim analizama držali visoki udio od gotovo 80% ukupnog broja putnika. Iako je udio ovih putnika smanjen oni s ukupnih 56,8% (SAD, Velika Britanija, Kanada, Australija i Novi Zeland) još uvijek čine većinu u riječnim krstarenjima u destinaciji.

Grafikon 5: Udio putnika po zemlji porijekla

Izvor podataka: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

U analizi putnika prema zemlji porijekla značajan je podatak i ulazak novih zemalja porijekla u programe riječnih krstarenja na našem području, a koji se odnosi na istočno tržište Japan, Tajvan, Vijetnam, Singapur i Kina. Tako je tijekom 2019. godine našu destinaciju riječnim putem posjetilo 327 gostiju s ovog tržišta. Krusing kompanije već niz godina predviđaju ekspanziju broja putnika u riječnim krstarenjima upravo s istočnog tržišta i neke od njih su se promovirale posebnim programima prilagođenim istočnom tržištu. Za sada je interes ove grupe putnika za krstarenja donjim Dunavom i zemljama Istočne Europe još uvijek na niskoj razini te u programima riječnih krstarenja sudjeluju prema redovnim programima putovanja zajedno s putnicima iz ostalih zemalja. Obzirom na veliko tržište koje pokrivaju, podatke o njihovom ulasku u programe riječnih krstarenja trebalo bi sagledati kroz priliku za prilagodbu destinacije kroz razne oblike usluga prilagođene njihovoj kulturi (hrana, turistički vodiči i sl.).

Tabela 4: Broj putnika iz zemalja istočnog tržišta

R.br	Zemlja porijekla	Broj putnika	Udio u %
10	Japan	40	0.07%
12	Kina	19	0.04%
20	Singapur	61	0.1%
25	Tajvan	174*	0.3%
27	Vijetnam	33	0.06%

Izvor podataka: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

*u analizi nije pridodan broj putnika iz studenog

Od kako su pilot projektom turističke agencije Arriva Travel tijekom 2017. godine, putnička pristaništa u Osijeku i Vukovaru postala luke ukrcaja/iskrcaja u riječnim krstarenjima, bilježe se i prve brojke domaćih putnika u riječnim krstarenjima. Iako je njihov broj u odnosu na ukupan broj putnika za sada zanemariv, ova kategorija putnika osim programa riječnog krstarenja koristi i ostale usluge u destinaciji prije ukrcaja na kruzer (noćenje, posjet restoranima i sl.) te bi se povećanjem njihovog broja mogao očekivati veći prihod u destinaciji od uobičajenog prosjeka potrošnje po putniku u riječnim krstarenjima. Iz putničkog pristaništa u Vukovaru u 2019. godini na riječno krstarenje krenuo je 21 domaći putnik dok je iz putničkog pristaništa u Osijeku ukrčan/iskrcan 191 putnik. Njihova ruta putovanja nešto je kraća obzirom da se ukrcajavu na sredini programa riječnog krstarenja i traje 4-5 dana uzvodno do Beča ili nizvodno do Crnog mora (Vidin). Isti program vrijedi i u obrnutom smjeru gdje se domaći putnici ukrcajavu u Beču ili Vidinu, a iskrcavaju u Osijeku ili Vukovaru. Ovi kratki programi riječnih krstarenja cjenovno su prihvatljiviji od stvarne cijene punog aranžmana koju plaćaju strani putnici zbog kraćeg trajanja, ali i činjenice da se radi o „last minute“ ponudi koja je snižena i do 50% od osnovne cijene. Riječne kompanije nude ovakve usluge turističkim agencijama u destinaciji radi popunjavanja kapaciteta, a trenutno takvu uslugu u najvećem udjelu nudi touroperater Quality Tours koji svoje predstavništvo ima i u Beogradu. Većina domaćih putnika koji koriste ovu vrstu aranžmana su iz Osijeka i okolice dok ih je oko 20% iz ostalih dijelova Hrvatske. Osim individualnih

putnika, ovi aranžmani koriste se od strane organiziranih grupa putnika (udruge umirovljenika, sindikalna putovanja i sl.).

U nastavku je izrađena analiza putnika prema zemlji porijekla i brodaru/touroperatoru s ciljem povezivanja s tržištem na kojem brodar ima najveći udio. Podaci su obrađeni prema nazivu broda u programima krstarenja brodar/touroperatora s najvećim udjelom pristajanja u destinaciji kroz mjesec rujan: Viking River Cruises, Ama Waterways, Croisi Europe, Luftner i Scylla.

Tabela 5: Prikaz udjela putnika prema zemlji porijekla i brodaru

Brod/Zemlja porijekla	Brodar	Broj putnika	Udio u %
Viking Idun	Viking River Cruises	183	
Sjedinjene Američke Džave		154	84%
Viking Ullur	Viking River Cruises	179	
Sjedinjene Američke Džave		154	86%
L'Europe	Croisi Europe	157	
Francuska		102	65%
Amacerto	Ama Waterways	155	
Sjedinjene Američke Džave		116	75%
Amabella	Ama Waterways	110	
Australija		66	60%
Amadeus Star	Luftner	128	
Njemačka		128	100%
Amadeus Elegant	Luftner	139	
Njemačka		139	100%
Amadeus Brilliant	Luftner	143	
Francuska		123	86%
Thomas Hardy	Scylla	161	
Velika Britanija		148	92%
Anesha	Scylla	167	
Velika Britanija		153	92%
William Wordsworth	Scylla	148	
Velika Britanija		142	96%
L'Europe	Croisi Europe	157	
Francuska		102	65%

Izvor podataka: Lučka uprava Vukovar, vlastita obrada

Iz analiziranih podataka vidljivo je da Viking River Cruises na svojim programima riječnih krstarenja ima putnike iz Sjedinjenih Američkih Država u postotku od preko 80 %. Putnici na brodovima Croisi Europe uglavnom su iz Francuske njih preko 60% dok su putnici na programima krstarenja Ama Waterwaysa uglavnom iz zemalja engleskog govornog područja SAD-a i Australije. Scylla na svojim brodovima ima putnike iz Velike Britanije u udjelu većem od 90%. Najzanimljiviji podatak udjela

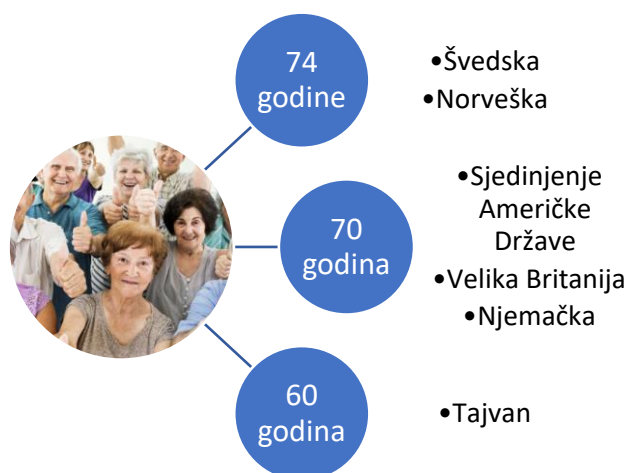
putnika po zemlji porijekla je svakako Luftner jer je iz analize putnika na njegovim brodovima vidljivo da su putnici iz iste zemlje porijekla i neovisno o zemlji porijekla čine većinu ili sve putnike na putovanju kao što je to vidljivo na primjeru Amadeus Star/Elegant gdje su svi putnici bili iz Njemačke.

Daljnja analiza statističkih podataka o putnicima u riječnim krstarenjima vezana je uz njihova obilježja u odnosu na dob. Uvriježeno je mišljenje da je proizvod riječnih krstarenja prilagođen starijoj populaciji putnika i sami početci promocijskih kampanja riječnih kompanija bili su usmjereni na ovu generaciju putnika. Uzimajući pretpostavku da su u starijoj životnoj dobi putnici neopterećeni djecom i poslovnim obvezama, programi putovanja bili su temeljeni na odmoru i opuštanju. Ova kategorija putnika pripada tzv „Baby Boom” generaciji rođenih nakon Drugog svjetskog rata do početka 60-ih godina prošlog stoljeća. Naziv ove generacije slikovito opisuje trend velikog porasta rađanja djece koji se pojavio završetkom rata. Za *Baby boomerse* koji su rođeni u prosperitetnom, post-ratnom svijetu često se kaže da su izrazito fokusirani na karijeru i pomalo egocentrični, a stariji pripadnici ove generacije posebice su orijentirani na posao, pravila i tradiciju.

Iako su trendovi u riječnim krstarenjima usmjereni na nove segmente putnika, a programi putovanja prilagođeni mlađoj generaciji i aktivnijim programima u destinaciji kao i obiteljskim putovanjima, analiza podataka o dobi putnika na riječnim krstarenjima u destinaciji ne pokazuje odstupanja od uopćenih obilježja riječnih krstarenja i ne bilježi promjene u odnosu na istraživanja provedena tijekom 2013/2014. godine.

Putnici koji su u 2019. godini destinaciju posjetili riječnim putem i dalje pripadaju “Baby Boom” generaciji. Unatoč izmjenama u podacima o zemlji porijekla, dob ovih putnika i dalje se kreće u prosjeku od 68-72 godine starosti. Analizom godišta putnika po zemlji porijekla zaključeno je da su najmlađi putnici na riječnim krstarenjima u destinaciji iz Tajvana, prosjek od 70 godina čine državljani Sjedinjenih Američkih Država, dok su najstariji putnici na riječnim krstarenjima u destinaciji putnici iz Norveške i Švedske. Ostali putnici u prosjeku imaju 70 godina.

Slika 9: Obilježja putnika po dobi i zemlji porijekla

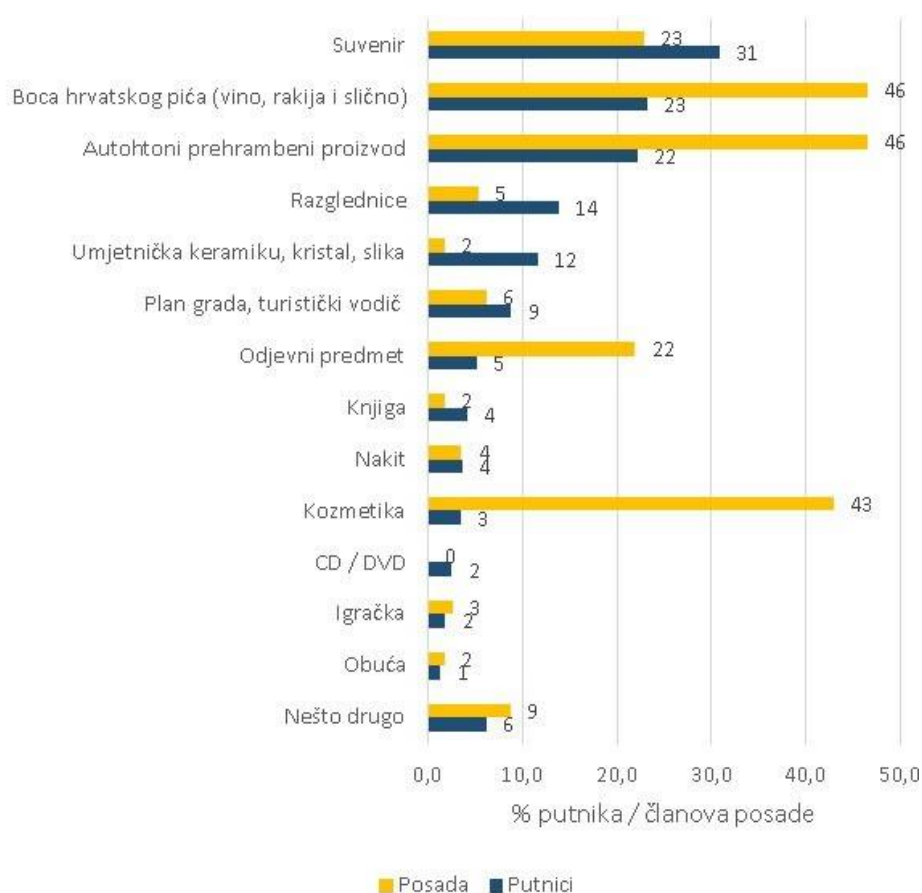
Izvor fotografije: www.thecityjournal.net, vlastita obrada

2.5. Analiza stavova i potrošnje posjetitelja s riječnih krstarenja

Podaci izneseni u nastavku preuzeti su iz dokumenta "Istraživanje stavova i potrošnje posjetitelja s međunarodnih krstarenja Dunavom" izrađenog od strane Instituta za turizam 2014. godine za naručitelja Lučku upravu Vukovar. Podaci su analizirani na temelju provedenih anketa u jesen 2013. godine i proljeće 2014. godine.

Iz provedene ankete s putnicima s riječnih krzera u navedenom razdoblju, zaključeno je da je tijekom boravka na kopnu u destinaciji prosječna potrošnja 11 eura po osobi. U ovu potrošnju uključeni su u najvećem postotku izdaci za suvenir, bocu hrvatskog pića, autohtoni prehrambeni proizvod, razglednicu te umjetničke predmete poput keramike, slike i sl.

Grafikon 6: Potrošnja putnika u destinaciji

Izvor: "Istraživanje stavova i potrošnje posjetitelja s međunarodnih krstarenja Dunavom",
Institut za turizam, 2014

Kad je u pitanju zadovoljstvo putnika boravkom u destinaciji istraživanje Instituta za turizam ukazalo je da neke usluge zahtijevaju unaprjeđenje i poboljšanje. Prije svega putnici su vrlo niskim stupnjem zadovoljstva ocijenili dostupnost brošura, mogućnost za kupovinu i ponudu suvenira. Srednji stupanj zadovoljstva iskazan je za turističku signalizaciju i uređenost javnih površina.

Upravo ovo istraživanje i dobiveni podaci poslužili su kao "input" Lučkoj upravi Vukovar i Turističkoj zajednici Grada Vukovara koje su u okviru svojih nadležnosti i obuhvata poslovanja u narednom razdoblju izvršili poboljšanje nekih usluga. Lučka uprava uredila je zelene površine na putničkim pristaništima u Batini i Aljmašu, a TZ Grada Vukovara postavila je na putničko pristanište u Vukovaru turističku signalizaciju. Isto tako na putničkom pristaništu u Vukovaru postavljen je info pult na kojem su se nalazile brošure i plan grada.

Najveći stupanj zadovoljstva kod putnika iskazan je za stručnost turističkih vodiča, ljubaznost i gostoljubivost u direktnom kontaktu s lokalnim stanovništvom te gastronomsku ponudu. Putnici su također visoko ocijenili i izlete u destinaciji te organizirano razgledavanje grada. U vrijeme provođenja ankete osobna sigurnost putnika bila je ocijenjena visokim ocjenama, no tijekom migrantske krize koja je 2015/16. godine zahvatila regiju i istočni dio Hrvatske, upravo je sigurnost putnika bila odlučujući faktor kod odluke o odabiru mjesta iskrcanja putnika. Zbog nepovjerenja putnika u sigurnost u destinaciji izazvanu uglavnom preko medija, nekolicina već unaprijed najavljenih pristajanja je otkazana. S druge strane pojedine kruzing kompanije su zahtijevale tijekom ukrcaja i iskrcanja putnika u destinaciji, dodatni oblik osiguranja i zaštite.

Tabela 6: Prikaz stupnja zadovoljstva putnika boravkom u destinaciji

Elementi ponude	Ukupno (%)	Putnici (%)	Posada (%)
Stručnost i znanje jezika turističkih vodiča	93,1	93,3	89,7
Ljubaznost osoblja u ugostiteljskim objektima, trgovinama, turističkim informacijskim centrima	92,8	94,3	81,4
Gostoljubivost lokalnih stanovnika	88,0	88,5	85,6
Gastronomska ponuda	87,5	85,8	93,5
Organizirani izleti u okolicu	87,4	87,4	88,9
Osobna sigurnost	86,7	87,1	84,8
Organizacija razgleda grada	84,6	84,5	87,5
Ukupan doživljaj destinacije	81,8	82,4	78,9
Uređenost (čistoća, zelene i javne površine)	68,2	68,8	65,2
Kvaliteta turističke signalizacije	62,1	61,9	63,2
Dostupnost turističkih brošura	47,6	45,4	66,7
Mogućnosti za kupnju ('shopping')	41,7	39,8	50,0
Suveniri	40,1	36,7	56,5

Izvor: "Istraživanje stavova i potrošnje posjetitelja s međunarodnih krstarenja Dunavom",
Institut za turizam, 2014.

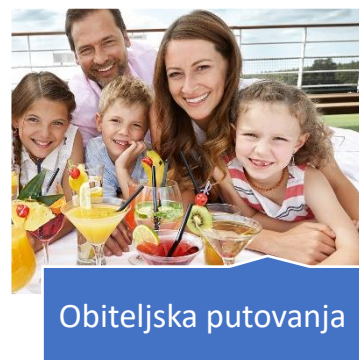
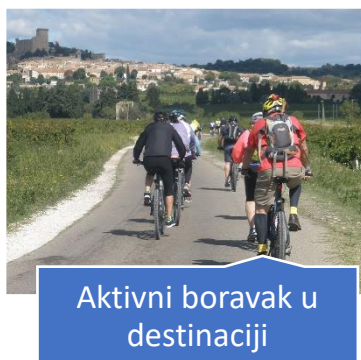
Kako je već uvodno navedeno, cjelokupna analiza stavova i potrošnje putnika u riječnim krstarenjima provedena je 2013/2014. godine. Od tada do danas nije provedeno novo istraživanje kako bi se podaci ažurirali i dobila nova slika zadovoljstva putnika boravkom u destinaciji. To je prije svega potrebno zbog činjenice da se broj putnika u destinaciji od tada gotovo udvostručio, a struktura putnika po zemlji porijekla značajno izmijenila. U destinaciji su se pojavili novi programi i na tržište ušle nove turističke agencije, turistički sadržaji su brojniji i kvalitetniji. Novo istraživanje svakako bi bilo pokazatelj za daljnji smjer unaprjeđenja usluga u destinaciji kako bi se što većom kvalitetom pratio trend rasta ovog turističkog proizvoda.

3. Trendovi u riječnim krstarenjima

Riječni krusing u svijesti potrošača percipiran je kao turistički proizvod namijenjen putnicima starije životne dobi te se promotivne kampanje vodećih svjetskih krusing kompanije vode filozofijom “sad je vrijeme da VI uživate”. Mnoge kompanije pristupaju potrošačima pozivom da je u godinama kada su djeca odrasla, poslovna dostignuća ostvarena, financijska stabilnost osigurana, vrijeme da se na putovanju riječnim kruserom posvete sebi i svojim zadovoljstvima. Upravo riječna krstarenja su za razliku od morskih usredotočena na individualni pristup i posvećivanju velike pažnje zadovoljstvu gosta. Riječna krstarenja sinonim su za opuštena putovanja, bez zahtjevnih i iznimno aktivnih itinerera u destinaciji. Cijene su za razliku od morskih krstarenja uvjerljivo veće i ovaj oblik turizma pruža putniku nadasve komfor i luksuz. Naravno, postoje i kompanije koje nude nešto povoljnije i manje luksuzne aranžmane.

No, kako u svom životnom ciklusu svaki proizvod bilježi određene procese rasta i razvoja, tako je riječni krusing u posljednjih nekoliko godina promijenio smjer razvoja te se s ciljem daljnjeg razvoja proizvoda pojavljuju novi trendovi. Ovi trendovi prvenstveno su usmjereni na proširenje kategorije korisnika te se mnoge kompanije odlučuju za novi koncept putovanja prilagođen mlađoj populaciji ili obiteljima. Nadalje, kompanije u ovom brzorastućem proizvodu prate potražnju gradnjom novih ili rekonstrukcijom i podizanjem komfora na postojećim brodovima. Brojni su novi programi u destinaciji koji uključuju i aktivniji boravak kao i tematska putovanja. Brodarske kompanije teže diferencirati svoju ponudu i tako se istaknuti od ostalih programa riječnih krstarenja uvodeći novine u putovanjima, cijenama (popusti i dodatne usluge), ponudi u destinaciji.

Slika 10: Trendovi u riječnim krstarenjima

Putovanja za mlade
(25-30 godina)

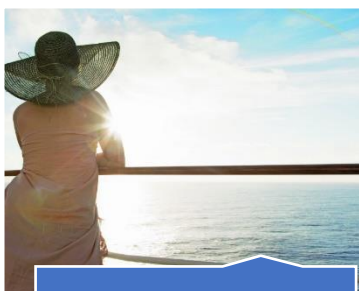
Iskustvo u destinaciji

Personalizacija
putovanja i wellness

Tematska putovanja

Solo putovanja

Kraće ture krstarenja

Izvor: službene web stranice kruzinge kompanija, vlastita obrada

- Aktivni boravak u destinaciji

Brodarske kompanije nude novi paket usluga za one korisnike koji tijekom svog putovanja žele ostati „fit“ i aktivni. U svojoj ponudi riječni kruzeri česti imaju osigurane vlastite bicikle koje putnici mogu koristiti u obilasku destinacije ili u destinaciji imaju organizirane biciklističke vođene ture. Najpopularnija takva biciklistička ruta nalazi se na potezu između Melka i Durnsteina uz Dunav u duljini od cca 30 km.

S ciljem aktivnijeg riječnog krstarenja mnogi brodari poput Avalona, nude svojim gostima u programu brzo hodanje, trčanje, penjanje ili vožnju kajacima u destinaciji. Isto tako na samom brodu tijekom putovanja organizirane su grupne vježbe nekoliko puta tijekom dana što na nekim svojim kruzerima npr. prakticira Ama Waterways zajedno s bogatom wellness ponudom.

U putničkim pristaništima u Hrvatskoj za sada nema ponude najma bicikla ili kajaka u samom pristaništu niti su ovakvi programi u itinererima obilaska destinacije.

- Novi riječni kruzeri

Obzirom da je potražnja za riječnim kruzinkom posljednjih nekoliko godina zabilježila značajan rast, mnoge brodarske kompanije odlučile su se za gradnju novih riječnih kruzera. U tome svakako brojačano prednjači Viking koji je i najzastupljeniji brodar na riječnim krstarenjima Dunavom. No trend je svakako stavljen na podizanje ljestvice luksuza i komfora na kruzerima pa su tako nova plovila građena vodeći

računa da boravak gostiju bude što ugodniji i komforniji; kabine su prostranije, bočno ostakljene stijene zamijenile su klasične balkonske prozore, kupaonska galanterija dostojna je najluksuzniji hotela, a kabine imaju u većini slučajeva izlaz na vlastiti balkon. U sobama je dostupna dostava 24 sata na dan kao i posluša, dok se za obroke nude jela prema preporuci Mishelinovih recepata.

Primjer ovakvog luksuznog broda je svakako Ama Magna kompanije Ama Waterways trenutno najveći putnički brod u Europi. Završen je u svibnju 2019. godine i plovi na ruti Vilshofen, Germany - Budapest, Hungary. Dvostruko veći od dosadašnjih brodova, ali sa samo 20% više smještajnih kapaciteta (veći i komforniji apartmani, veće zajedničke prostorije). Na brodu stane 196 putnika u 98 smještajnih jedinica o kojima se brine 70 članova posade. Na brodu se nalaze kino dvorana, wellness studio s dvoranom za grupni fitness, *juice* bar, dvije sobe za masažu i manikuru, frizerski salon, „*sun-deck*” s velikim grijanim bazenom, *whirlpool*, i „*sky bar*”.

U sezoni riječnih krstarenja 2020. najavljen je dolazak 4 nova riječna kruzera turističke kompanije TUI koja je za potrebe riječnih krstarenja izvršila potpunu renovaciju ovih plovila.

- Obiteljska putovanja

Kao savršeno putovanje za cijelu obitelj od najmlađih do najstarijih gdje su svi na okupu i zajedno doživljavaju prva iskustva u destinaciji, novi je trend među brogarskim kompanijama. Gostima se nudi na izbor odabir između standardne kabine s pomoćnim ležajem ili obiteljskog apartmana, cjelodnevni „*snackovi*” i osvježavajuća pića, kuhanje uživo i aktivnosti za djecu na brodu poput mini-golfa. Poneke kompanije uvele su i besplatan boravak za djecu po uzoru na morska krstarenja kao npr. A-Rosa koja ima besplatan boravak za djecu do 15 godina.

Ovakva obiteljska putovanja već se odvijaju u Portugalu, Italiji i Španjolskoj s CroisiEurope pod nazivom „*Family club*” krstarenja, na Rajni i Seini s kompanijom TAUCK koja nudi tečajevе kuhanja i potragu za blagom, a avantura i aktivno putovanje glavna je razlika od klasičnog riječnog krstarenja.

Na riječnim krstarenjima koja u svojim programima uključuju pristajanja u Hrvatskoj za sada nema u ponudi ovakve vrste programa.

- Putovanja za mlade

Ova kategorija putnika popularno nazvana „*milenials*” obuhvaća mlade od 25-30 godina i novi je iskorak u ponudi riječnih krstarenja. Kompanije u svojim programima često ovoj kategoriji putnika nude tematska putovanja poput obilazaka pivnica i klubova, a na samom brodu nalaze se tihi disko klubovi. Putovanje je puno ležernije i opuštenije, bez točno određenih vremena obroka kao i obveznog objedovanja u restoranu.

Tako je kompanije UNIWORLD u potpunosti preuredila svoja dva riječna kruzera u liniju plovila za krstarenje mladih pod nazivom „U” A i B (fotografija 11). Oba broda u potpunosti su obojana u crno, imaju moderno uređene sobe i apartmane za grupe, disko, *DJ-a* tijekom putovanja.

Jedan brod kompanije UNIWORLD „U” od 2020. godine ima novi program putovanja od 8 dana na relaciji Beč – Beograd s polascima jednom mjesečno od travnja do listopada. Ovaj brod za sada u svom programu nema stajanje u Hrvatskoj. U ovom programu riječnog krstarenja destinacija bi mogla ponuditi obilazak i kušanje sve popularnijih i zastupljenijih na tržištu, domaćih „*craft*” piva.

Slika 11: „U“ by Uniworld

Izvor: www.travelmarketreport.com

- Vlastito iskustvo u destinaciji

Iznimno popularno u riječnim krstarenjima je vlastito iskustvo u destinaciji koje zadnjih godina nailazi na veću potražnju od strane putnika. Doživljaj lokalne kulture i tradicije kroz tečajeve kuhanja u vlastitim domaćinstvima, tečajeve ručnog rada ili slikanja sve do sudjelovanja u hortikulturi i lokalnoj industriji (branje grožđa, kuhanje rakije, pletenje i sl.) proizvodi su koji su sve zastupljeniji u obilasku destinacije.

Primjerice Uniworld nudi moto „Do as the locals do“ i izlete koji pružaju autentični doživljaj putnicima poput sudjelovanja u radionici izrade bavarske kobasice u najstarijem restoranu u Njemačkoj „Alte Wurstkuche“.

U programima u destinaciji u Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji osim ručka u domaćinstvu nisu uključeni drugi mogući programi osobnog doživljaja putnika kroz sudjelovanje/učenje o lokalnoj kulturi.

- Personalizacija putovanja

Težeći ka što većem komforu i luksuzu u putovanjima, mnoge kompanije pružit će gostima jedinstvenu personaliziranu ponudu prema njihovim željama. Bilo da se radi o posebnom režimu ishrane, posebno pripremljenom ponudom toaletnog pribora, stupnjem mekoće jastuka i sl., putnik je na prvom mjestu. Wellness i spa usluge nezaobilazan su dodatak ovakvim putovanjima kao i kozmetički tretmani i personalizirani treninzi.

Top 6 najluksuzniji kompanija za riječna krstarenja su Crystal River Cruises, TAUCK, Ama Waterways, Uniworld Butique River Cruise Collection, Scenic River Cruises i Viking sa svojom linijom Longships.

- Tematska krstarenja

S tendencijom diverzifikacije svog proizvoda kompanije u svojim programima uvode tematska putovanja. Bilo da putnici biraju između šetnje tulipanima, obilazaka vinskih podruma, igranja golfa, posjeta koncertima, muzejima, njihov boravak na kruzeru u jednakoj mjeri je usmjeren na vrhunsku

uslugu. Razlika od uobičajenih programa što u svojim rutama putovanja kompanije objedinjavaju destinacije koje su tematski povezane.

Naša destinacija nije prepoznata u tematskim programima putovanja kruzing kompanija i nije dio niti jednog tematskog putovanja. Iako u svom obilasku putnici s kruzera često u programu imaju posjet lokalnim vinarima isti nije prepoznat kao proizvod za tematska putovanja kao ni bogata gastro ponuda u destinaciji.

Primjer tematskog putovanja koji ne uključuje stajanje u Hrvatskoj iako plovi na ruti Beč-Beograd, vidljiv je u programu „*Vine Cruise*“ touroperatora Quality Tours. U svom osmodnevnom programu tematskog riječnog krstarenja koje počinje u Beču, putnici posjećuju Bratislavu, Budimpeštu, Mohač s izletom u Pečuh, Novi Sad i Beograd. U itinererima u destinaciji posjećuju lokalne vinarije ili kušaju vina u nekom od gradskih vinskih barova. Iako naša destinacija ima bogate vinorodne krajeve Iloka, Erduta i Baranje, nismo uključeni u program ovog tematskog krstarenja.

- Solo krstarenja

Kako bi se prilagodili tržištu putnika koji putuju bez pratnje neki brodari odlučili su u svoju ponudu uvrstiti jednokrevetne sobe bez nadoplate. Ovakve vrste putovanja za sada nisu individualizirana u obliku ponude solo programa putovanja nego su inkorporirana u druge programe putovanja.

- Kraće ture krstarenja

Istraživanja su pokazala da je vrijeme kada su se putnici odlučivali za 20 dana godišnjeg odmora u komadu, iza nas. Prema “Global Travel Insight” istraživanju 80% Amerikanaca planiraju svoje sljedeće putovanje u trajanju od sedam dana i manje. U 2020. godini Avalon je pripremio programe riječnih krstarenja u trajanju od 5/6/7 dana pod nazivom “Taste of the Rhine”, “Heart of Germany” i “A Taste of the Danube” koji uključuje obilazak četiri grada Budimpeštu, Bratislavu, Beč, Melk i Durnstein.

Hrvatska za sada nije u programima kraćih putovanja, ali priliku možemo pronaći u činjenici da kao destinacija koja se nalazi na polovici rute riječnih krstarenja od Beča/Budimpešte do Crnog mora možemo u budućnosti biti polazišna luka za ovakve kraće rute plovidbe uzvodno ili nizvodno.

- Održivost

Promjena koja zasigurno bilježi najveći porast u turizmu pa tako i u riječnim krstarenjima je turizam kroz novu prizmu održivosti. Kako je sve veća svijest o posljedicama koje na globalnoj razini proizlaze iz turizma, i kruzing kompanije okreću se filozofiji „*think globally act locally*“ i brizi o okolišu tijekom svojih putovanja. Radi smanjenja razine buke kao i manje potrošnje goriva prilikom boravka u luci, brodovi gase motore i koriste se energetske priključcima s obale. Mnoge kompanije izbacile su iz uporabe jednokratnu plastiku poput slamčica i čaša.

4. Marketing riječnih krstarenja

4.1. Marketing riječnih krstarenja s aspekta destinacijskih luka ticanja i DMK *

Kada se razmatra primjena marketinške koncepcije u industriji riječnih krstarenja treba imati na umu da je temeljna korisnost koju potrošač kupuje iskustvo odmorišno-zabavno-edukativnog karaktera na brodu koji plovi po unaprijed utvrđenom itineraru te doživljaj u destinacijama koje se prema itineraru posjećuje. Prema tome turistički proizvod riječnih krstarenja moguće je promatrati sa tri aspekta:

1. s aspekta brodarskih kompanija (specijalizirani riječni brodari i turoperatori koji imaju glavnu ulogu na tržištu riječnih krstarenja),
2. s aspekta destinacijskih luka ticanja (dio su industrije krstarenja rijekama, ali i mogući nositelji ostalih nautičkih aktivnosti u destinaciji, primjerice jahting turizma, chartera i slično)
3. s aspekta destinacijskih menadžment kompanija (ključne za organizaciju različitih programa na kopnu u sklopu proizvoda riječnih krstarenja, ali i s njima vezanih aktivnosti). (Bosnić, 2015)

U upravljanju riječnim kruzinkom, svaki nositelj dijela ponude ukupnog proizvoda riječnog krstarenja treba formirati vlastiti marketinški miks kojim će prilagoditi ponudu svojih usluga određenim tržišnim segmentima uzimajući pri tome u obzir osobitosti riječnih krstarenja kao preduvjet za donošenje ispravnih marketinških odluka o pojedinim elementima marketinškog miksa i postizanje marketinških ciljeva.

S obzirom da destinacija/luke/gradovi u kojima riječni kruzinkeri pristaju čine dio osnovnog proizvoda i iskustva riječnog krstarenja potrebno je marketinški promišljati kako povećati konkurentnost hrvatskih destinacijskih luka ticanja te pozicionirati Hrvatsku kao atraktivnu destinaciju za riječna krstarenja. Luke odnosno destinacije s autentičnom i općenito atraktivnijom ponudom u kojoj je veća raspoloživost tematskih itinerera prilagođenih posebnim interesima turista ostvaruju veće koristi od riječnih krstarenja. Također, intenziviranjem marketinških aktivnosti prema brodarskim kompanijama i upotrebom marketinškog koncepta moguće je utjecati na povećanje broja pristajanja riječnih brodova u hrvatskim lukama i pristaništima, odnosno na veću zastupljenost hrvatskih destinacijskih luka ticanja u itinererima brodarskih kompanija. Stoga je važno razmotriti elemente marketinškog miksa destinacijskih luka ticanja kojim one moraju učinkovito upravljati ukoliko žele opstati u konkurentnom okruženju na dinamičnom međunarodnom tržištu riječnih krstarenja kao i međusobnu povezanost svih ključnih sudionika riječnih krstarenja koji sudjeluju u oblikovanju, promociji i prodaji proizvoda riječnih krstarenja na razini pojedine turističke destinacije (luka, destinacijskih menadžment

---

* Bosnić, I. (2015): Marketing riječnog turizma (doktorska disertacija). Ekonomski fakultet u Osijeku
 Bosnić, I. (2017): River cruising: The role and marketing mix of destination ports of call. U: Maček Tonković, A. (ed.), 6th International Scientific Symposium Economy of Eastern Croatia – Vision and Growth. (ISSN 1848-9559) (pp. 770-778.), Osijek: Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek.
 Ružić, D., Bosnić, I., Zdunić Borota, M. (2017): Application of marketing strategy for creation of competitive offer for river cruise. International journal of multidisciplinary in business and science (ISSN 1849-0581), Vol. 3., No. 4., pp. 10-17

kompanija, turističkih zajednica, javnih i privatnih pružatelja raznih pojedinačnih turističko-ugostiteljskih usluga...).

4.2. Analiza ključnih elemenata marketinškog miksa destinacijskih luka ticanja

Pri izboru destinacija sve se više inzistira se na različitosti, posebnosti i autentičnosti ponude turističkih doživljaja u destinaciji koje je moguće uklopiti u tematske itinerere određenog krstarenja. Ponuda u destinaciji mora biti atraktivna i fleksibilna odnosno sposobna se brzo prilagoditi promjenama u afinitetu turističke potražnje s jedne strane te zahtjevima brodara s druge strane.

Destinacijske luke ticanja čine jedan od opcionalnih elemenata totalnog proizvoda krstarenja rijekama, kojeg čine parcijalni elementi materijalnog oblika (primjerice pristaništa, hrana i piće) i parcijalni elementi nematerijalnog oblika (usluga predstavnika lučke uprave, usluga konobara, brodarskog agenta). S obzirom na značaj atraktivnosti pojedinih destinacija u izboru luka ticanja, može se zaključiti da važnu komponentu turističkog proizvoda destinacijske luke ticanja čine i parcijalni kvaziproizvod odnosno makrolokacija i mikrolokacija luke ticanja te ostali elementi prostora koji doprinose atraktivnosti i privlačnosti destinacijske luke ticanja kao podobne za njeno uvrštavanje na itinerere krstarenja rijekama. U tom smislu može se govoriti o integralnom turističkom proizvodu destinacijske luke ticanja čije su ključni elementi: lokacija luke/pristaništa, građevinski elementi, tehnički uvjeti i kapacitet luke/pristaništa, miks unutarnjih sadržaja i atraktivnost destinacije.

Putnicima na krstarenju rijekama u interesu je vidjeti što više sadržaja na kopnu. Stoga se lokacija luke/pristaništa mora promatrati u odnosu na atraktivnost cjelokupne destinacije gdje se luka nalazi, uvažavajući pri tome izbor palete turističkih proizvoda i usluga koje se nude na kopnu, raspoloživost tematskih itinerera prilagođenih posebnim interesima turista, lokalnu gastronomiju, prezentaciju kulture života i rada kraja, dobre turističke vodiči i slično. S druge strane, za putnike je bitna lokacija luke/pristaništa u odnosu na centar grada te sama uređenost luke i okoliša, što takvu luku čini vizualno, ali i funkcionalno privlačnijom od neke druge. Građevinski elementi i tehnički uvjeti odnose se na mogućnost priveza brodova u različitim uvjetima ovisno o promjeni vodostaja. Također, potrebno je u blizini pristaništa, odnosno na obali osigurati parkiralište za autobuse koji putnike odvoze na izlete u grad ili njegovu okolicu ili pak taxi stajalište za one koji u obilazak kreću samostalno, a ne žele pješačiti.

Miks unutarnjih sadržaja odnosi se na razne turističke i ugostiteljske sadržaje vezane uz primjerice pružanje usluga pripreme i posluživanja hrane i napitaka, prodaju suvenira i slično. Atraktivnost destinacije za brodare je jedan od najvažnijih faktora koji ima presudnu ulogu pri odabiru destinacija koje će uvrstiti u svoje itinerere. Destinacije prije svega moraju biti posebne, autentične, s potencijalima za kreiranje različitih doživljaja, posebno tematskih usmjerenih kako bi se zadovoljile različite preferencije potrošača koji su sve izbirljiviji i teže otkrivanju novog i drugačijeg iskustva. Luka/destinacija koja pruža atraktivnu ponudu brodarima, može računati na veće koristi od te vrste turizma jer će, ne samo privući veći broj brodova i posjetitelja s tih brodova, nego će imati i veće koristi od potrošnje tih putnika na kopnu. Također, u element marketinškog miksa „proizvod destinacijske luke ticanja“, mogu se uključiti proces i ljudi, o kvaliteti kojih ovisi ukupno zadovoljstvo putnika pristiglih u destinacijsku luku ticanja.

Promocijske aktivnosti luke/destinacija su usmjerene prije svega prema brodarskim kompanijama s ciljem informiranja o samoj destinaciji i uvjeravanja da određenu luku ticanja uvrste u svoje itinerare. U tom smislu, u suradnji s turističkim zajednicama koje imaju ključnu ulogu u promociji određene turističke destinacije i destinacijskim menadžment kompanijama, organiziraju se studijska putovanja za brodarske kompanije, kako bi im se na najbolji način predstavila trenutna turistička ponuda destinacije i uvjerilo ih da je ona dovoljno atraktivna da ju uvrste u svoje itinerare.

Nadalje, lučke uprave, zajedno s predstavnicima turističkih zajednica i destinacijskim menadžment kompanijama sudjeluju na specijaliziranim turističkim sajmovima gdje se okupljaju brodarske kompanije i tamo im direktno prezentiraju svoju destinaciju i turističku ponudu, odnosno paletu turističkih proizvoda i doživljaja dostupnih turistima u određenoj destinaciji (npr. *ITB Berlin, The Seatrade Europe Cruise & River Cruise Convention*). Sajmovi se koriste za sklapanje buduće poslovne suradnje te je za tu prigodu potrebno pripremiti promotivne materijale, kataloge i brošure, kojima će dočarati svoju ponudu i prezentirati glavne atrakcije na području destinacije. Brošure bi trebale biti u boji, s fotografijama visoke kvalitete, sadržavati informacije o glavnim atrakcijama, ugostiteljskoj ponudi, lokalnoj gastronomiji, manifestacijama, naročito onim vezanim uz prezentaciju lokalne kulture i tradicijskih običaja, te prijedloge programa mogućih izleta prilagođenih različitim interesima turista (koji imaju perspektivu postati dio ponude tematskih krstarenja).

Za potrebe provođenja promocijskih aktivnosti, potrebno je i izraditi promotivne materijale (informativne brošure, kataloge, biltene, audiovizualne materijale) koji na najbolji način predstaviti destinacijsku turističku ponudu, ali i informacije o samoj destinacijskoj luci ticanja. Također, uređivanje *web* – stranice sa svim potrebnim informacijama: novosti i događanja na lučkom području, statistički podaci, red plovidbe, vremenske prilike, poveznice na glavne atrakcije u destinaciji i slično, može doprinijeti promoviranju luke/pristaništa i destinacije općenito kao i komunikacija s lokalnim i ostalim medijima glede razmjene informacija i obavještanja o novim aktivnostima, događajima i zanimljivostima. Kada se govori o promociji, moguće je pojačati promotivne aktivnosti usmjerene prema putnicima koji stižu s brodovima u luke, kako bi ih se zainteresiralo da se vrate u destinaciju i upoznaju s ostalim atraktivnostima koje još nisu vidjeli.

Za putnike pristigle riječnim brodovima je bitna uređenost luke i okoliša, odnosno fizičko okruženje što takvu luku čini vizualno privlačnijom od neke druge. Fizičko okruženje trebalo bi biti tako osmišljeno da učvrsti položaj proizvoda u glavi klijenta. Kada su u pitanju destinacijske luke ticanja, elementima fizičkog okruženja može se upravljati percepcijama i očekivanjima korisnika usluga, dakle brodara koji koriste usluge unutar same luke, ali i putnika koji dolaze riječnim brodovima te se zadržavaju ili u prostoru luke ili odlaze dalje u razgledavanje destinacije. U tom smislu, bitan je vanjski izgled luke (arhitektonski stil) i unutarnje uređenje koje će odavati pretpostavljenu kvalitete usluga.

Luke locirane u centru grada puno su privlačnije za putnike, nego one primjerice u industrijskoj zoni. Važno je i uređenje okruženja luka, od uređenja okoliša, odgovarajuće signalizacije, blizine parkinga, taxi stajališta, nadstrešnice na relaciji brod – autobus/taksi stajalište i slično. S obzirom da je izgled luke ključan u komunikaciji imidža destinacije potrebno je izraditi prepoznatljiv vizualni identitet na svim pristaništima u Republici Hrvatskoj prema kojem bi se razlikovali u odnosu na konkurenciju odnosno ostale luke na Dunavu.

Ključ uspjeha pojedinih destinacija na tržištu riječnih krstarenja je povezivanje u partnerstva. Lučke uprave u čijoj su nadležnosti luke/pristanište povezuje se u partnerstva s lokalnim turističkim zajednicama, prvenstveno, u vidu provođenja zajedničkih promocijskih aktivnosti, poput sudjelovanja na specijaliziranim sajmovima i organizacije studijskih putovanja putem kojih nastoje pridobiti pažnju brodarskih kompanija i istaknuti konkurentske prednosti destinacije kako bi ih kompanije uvrstile u svoje itinerere.

Važna su i partnerstva s destinacijskim menadžment kompanijama, prvenstveno zbog zajedničkih interesa vezanih uz izgradnju i unaprjeđenje lučke infrastrukture koja će omogućiti daljnji razvoj turističkih aktivnosti te upotpunjavanje i rast kvalitete turističke ponude vezane za riječni turizam. Također, kako bi DMK i turističke agencije mogle uopće kreirati izlete za putnike sa riječnih kruzera, DMK moraju sklopiti partnerstvo i povezati se sa svim ponuđačima pojedinačnih turističkih i ugostiteljskih usluga koje će biti ukomponirane u izlet, poput seoskih obiteljskih gospodarstva, kulturnih ustanova, parkova prirode, ugostiteljskih objekata i slično. Važna je i suradnja DMK sa sustavom turističkih zajednica, posebno vezano uz provođenje zajedničkih promocijskih aktivnosti destinacije kao cjeline, a potom i proizvoda DMK.

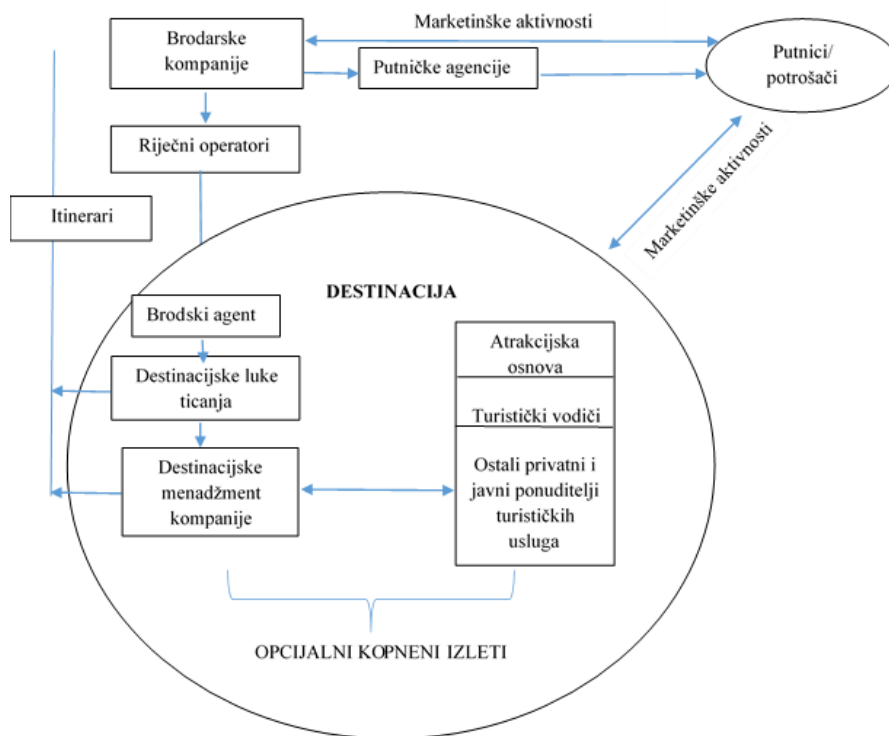
4.3. Međudnos sudionika riječnih krstarenja u destinaciji – dvosmjerna marketinška komunikacija

Trendovi na međunarodnom tržištu ukazuju da su riječna krstarenja u fazi uzleta (s godišnjom stopom rasta 10-15%). Uz kontinuirani ekspanzivni rast potražnje za riječnim krstarenjima, prisutna je i njezina diferencijacija koja vodi k specijalizaciji brodarskih kompanija i njihovoj usmjerenosti prema novim tržišnim nišama. Kako bi ostvarile rast i održale konkurentsku prednost, kompanije, uz izgradnju novih brodova i podizanje kvalitete brodske ponude, intenzivno rade na obogaćivanju ponude novim itinererima i destinacijama.

Kompanije u borbi za konkurentsku prednost ulaze u partnerstva s pojedinim destinacijama kako bi zajedno kreirale proizvod riječnih krstarenja prilagođen za posebne segmente tržišta koji će u potpunosti biti usklađen s potrebama, interesima i željama potrošača, odnosno željene tržišne niše. Vezano uz navedeno, Hrvatska, u kojoj je proizvod riječnih krstarenja vezan uz rijeke Dunav i Dravu, ima šansu se pozicionirati kao destinacija s atraktivnom ponudom, tradicijom kulture života i rada te lokalnom gastronomijom na temelju čega je moguće kreirati široku paletu turističkih proizvoda i usluga koje se kao dio ukupnog proizvoda riječnih krstarenja nude na kopnu, ali i tematskih itinerera prilagođenih posebnim interesima turista.

Prognoze prometa brodova i putnika na krstarenjima Dunavom u Hrvatskoj ukazuju na vjerojatni daljnji ubrzani rast potražnje, što je u skladu s trendovima u okruženju i mogućom preraspodjelom itinerera na Dunavu. Hrvatska se mora za takav rast potražnje odgovarajuće pripremiti kako bi pozitivni učinci ove vrste turizma za regiju bili što veći. U tom smislu, potrebno je ostvariti međusobnu suradnju i partnerstvo u provođenju marketinških aktivnosti između svih dionika uključenih kreiranje i upravljanje proizvodom riječnog krstarenja kako je prikazano u nastavku.

Slika 12: Međudnos ključnih sudionika riječnih krstarenja

Izvor: Bosnić, I. (2015): Marketing riječnog turizma

Pristup razvoju riječnih krstarenja na području istočne Hrvatske treba temeljiti na konceptu „integralnog upravljanja cijelom destinacijom“ koji uključuje sinergijsko djelovanje destinacijskih luka ticanja, destinacijske menadžment kompanije, sustava turističkih zajednica, brodskih agenata, svih privatnih i javnih ponuditelja pojedinačnih turističko-ugostiteljskih usluga koje bi mogle postati sastavni dio ponude nekog itinerera riječnog krstarenja.

Destinacijske menadžment kompanije kao i destinacijske luke ticanja moraju svoje marketinške aktivnosti, s jedne strane usmjeriti prema brodarskim kompanijama s ciljem da im predstavljaju destinaciju i zainteresiraju ih da upravo tu destinaciju uvrste u svoje itinerere, a s druge strane prema potrošačima, odnosno putnicima s riječnih brodova s ciljem da ih motiviraju na još jedan posjet Hrvatskoj u sklopu nekog drugog putovanja. Navedeno zahtjeva suradnju i koordinaciju destinacijskih menadžment kompanija, destinacijskih luka ticanja i destinacijskog menadžmenta (DMO/sustav turističkih zajednica) u aktivnostima promoviranja destinacije kojima će ona postati privlačna brodarskim kompanijama.

Prijedlog mogućih rješenja za daljnji razvoj i jačanje konkurentnosti riječnog krstarenja na području istočne Hrvatske kao i intenziviranje ekonomskih i neekonomskih koristi od istog podrazumijeva kreiranje imidža Hrvatske kao atraktivne i poželjne turističke destinacije u riječnim krstarenjima kroz sljedeće smjerove aktivnosti:

- Osnivanje koordinatorskog tijela* koje će na razini turističke destinacije imati zadatak regionalnog planiranja, koordinacije različitih aktivnosti između ključnih dionika i jačanja njihove suradnje i komunikacije u funkciji unaprjeđenja riječnog krizinga, provođenja marketinških aktivnosti za područje cjelokupne destinacije (naročito osobne prodaje) i provođenja ostalih aktivnosti usmjerenih prema unaprjeđenju i poticanju razvoja riječnog krizinga sukladno donesenim planovima poput poticanja razvoja malog i srednjeg poduzetništva za potrebe riječnog krizinga, unaprjeđenja potrebne infrastrukture i turističke signalizacije (od uređenja pristaništa za turističke/izletničke brodove do uređenja infrastrukture za potrebe odvijanja turističkih aktivnosti na području cjelokupne destinacije), stvaranje pretpostavki za povećanje potrošnje posjetitelja i slično.

*Tijekom pisanja predmetne Analize osnivanje i početak rada ovog koordinatorskog tijela započeto je inicijativom tvrtke Ancoris d.o.o. prema Hrvatskoj gospodarskoj komori Osijek.

- Unaprjeđenje ponude u destinaciji s ciljem produženja boravka gostiju u riječnim krstarenjima i povećanja potrošnje (uključivanje ponude općina i gradova u destinaciji koje nisu zastupljene u itinererima, diferencijaciju programa prema profilu broдача i putnika, umrežavanje većeg broja dionika u zajedničku ponudu, lokalna autohtona kuhinja, stari zanati, ručni rad – radionice s mogućnošću kupovine, uključivanje glazbenih i kulturnih programa HNK, uključivanje u tematske itinerere i sl.)
- Provođenje promocijskih aktivnosti s ciljem povećanja potražnje za pristajanjima u hrvatskim putničkim pristaništima

5. SWOT analiza riječnih krstarenja

SWOT analiza prisutna je u svakom pomnom razmišljanju o upravljanju proizvodom/uslugom. Njenom analizom se razmatraju sadašnje i buduće snage (strenghts), slabosti (weakness), prilike (opportunities) i prijetnje (threats). SWOT analizom također razmatramo utjecaj vanjske i unutarnje okoline na proizvod/uslugu i njihovu međuovisnost. Dobro strateško upravljanje podrazumijeva definiranje mjera koje je potrebno poduzeti, identificiramo šanse, odnosno rizike kako bi što bolje poslovali i postali konkurentni. Analiza se vrši u svim vrstama proizvoda i usluga, neovisno o prirodi, a popularna je i prihvaćena zbog svoje jednostavnosti i učinkovitosti. Kako bi bolje uvidjeli kako dobro strateški upravljati proizvodom riječnih krstarenja, u startu je potrebno analizirati koje su to snage i prednosti koje imamo u destinaciji, a koje su nam slabosti i prijetnje.

Slika 13: SWOT analiza riječnih krstarenja

Snage se ističu u području u kojem proizvod i usluga ostvaruju uspjeh i razlikuju se u odnosu na svoje konkurente. Koje su jake strane proizvoda ili usluga koje tvrtka nudi? U čemu se razlikuje i jesu li prednosti u pravoj mjeri iskorištene? Kakav je ugled i tržišni udio? Kada govorimo o preduvjetima za razvoj riječnih krstarenja, osim plovnih putova koje su osnova za razvoj riječnih krstarenja, pretpostavka je dobro razvijena i uređenja pristanišna infrastruktura. U odnosu na konkurenciju upravo pristanišna infrastruktura najveća je snaga destinacije jer se na 137 km plovnog puta rijeke Dunav nalaze 4 uređena putnička pristaništa i jedno na rijeci Dravi. Uz bogatu kulturnu i povijesnu baštinu imamo pretpostavke za razvoj bogatih programa obilazaka destinacije, a cjenovno smo u tim programima konkurentniji od destinacija uzvodno od Hrvatske. Činjenica da smo članica Europske unije daje nam prednost u smislu da se putnici osjećaju sigurnije, postupak revizije traje kraće, a uvođenjem Eura premostit će se nedostatak domaće valute pri obilasku destinacije.

Ono u čemu se pronalaze slabosti i nedostaci naših usluga/proizvoda, odnosno ono u čemu smo slabiji od ostalih konkurenata na tržištu temelji se na nekoliko osnovnih problema. Jedan je institucionalna podrška nadležnih ministarstava, koja se može promatrati kroz izostanak inicijativa prema institucijama u destinaciji kojima upravlja na aktivnije djelovanje, te kroz izostanak financijske podrške za iste inicijative. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture npr., financijski je podržalo gradnju nove infrastrukture putničkog pristaništa u Osijeku, no s druge strane Lučka uprava Osijek iz vlastitih prihoda nema mogućnost provođenja aktivnosti na promociji budućeg pristaništa. Rezultat je gradnja novog putničkog pristaništa bez pratećih marketinških aktivnosti usmjerenih prema korisnicima s ciljem informiranja o novom projektu. S druge strane, Lučka uprava Vukovar koja zbog velikog broja pristajanja riječnih kruzera ima na raspolaganju dovoljna financijska sredstva za sudjelovanje na specijaliziranim sajmovima za riječna krstarenja npr., promociju usmjerava samo na područje svoje nadležnosti. Obzirom da se radi o području dvije susjedne županije koje čine jedinstvenu destinaciju u riječnim krstarenjima, promotivne aktivnosti trebale bi biti jače koordinirane od strane nadležnog Ministarstva, i financijski i sadržajno.

Objedinjene promotivne aktivnosti u destinaciji mogu se vidjeti iz primjera organizacije studijskih putovanja s ciljem promocije destinacije u riječnim krstarenjima, organizatora Turističke zajednice Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije uz financijsku podršku Hrvatske turističke zajednice. S ciljem promocije obje županije organizirani su obilasci turističkih atrakcija i predstavljanje ponude predstavnicima kruzina kompanija, touroperatora, blogera i kritičara kroz osobno iskustvo. Do sad su organizirana 2 takva studijska putovanja, jedno prije 4 godine i drugo u jesen 2019. Hrvatska turistička zajednica je financijski podržala i sudjelovanje na dva sajma riječnih krstarenja u periodu 2013-2016. kada je zajedničkim nastupom Lučke uprave Vukovar i TZ obje županije predstavljena cjelovita ponuda destinacije i sva putnička pristaništa na Dunavu i Dravi. Ovakve zajedničke aktivnosti trebale bi se provoditi redovito i koordinirano od strane nadležnih ministarstava i HTZ-a te je potrebna snažnija suradnja i između lokalnih dionika i s nadležnim institucijama. Ovdje značajnu ulogu potičaja za osnaživanje suradnje među dionicima svakako imaju lučke uprave koje imaju mogućnost direktnog kontakta prema kruzina kompanijama.

Jedna od slabosti riječnih krstarenja u destinaciji su i itinereri domaćih turističkih agencija koji su uglavnom isti za sve dolaske. Unatoč sve bogatijoj ponudi turističkih atrakcija u obje županije, itinereri se teško mijenjaju i putnici nemaju prilike doživjeti destinaciju u cjelini. Jedan od razloga su i kratko

vrijeme zadržavanja kao i cijena izleta u destinaciji, ali svakako se ističe nespremnost pojedinih domaćih pružatelja usluga na izmjene itinerera.

Krstarenja se u strateškim dokumentima još uvijek više obrađuju u morskom okruženju, a najveći domet napravljen je u Akcijskom planu razvoja nautičkog turizma u kojem je Institut za turizam naveo daljnje smjerove djelovanja i nositelje aktivnosti. No, za njihovu realizaciju nužna je bila koordinacija i institucionalna podrška na nacionalnom nivou koja je izostala (uz izuzetak pojedinačnih aktivnosti opisanih prethodno).

Analiza prilika vezanih uz mogućnost realizacije s postojećim snagama i resursima, svakako je u većini stavki vezana uz daljnji rast potražnje za ovom vrstom proizvoda. Sadašnje brojke i prognoze tome idu u prilog jer je riječni kruzing trenutno turistički proizvod s najvećom stopom rasta. Povećanu potražnju za riječnim krstarenjima kao i gradnju novih riječnih kruzera treba iskoristiti i u destinaciji ponuditi nove itinerere, nove sadržaje i usluge na pristaništima te direktnim kontaktima s kruzing kompanijama ispitati interes za otvaranje destinacije kroz polazišne luke u riječnim krstarenjima.

Prijetnje su prisutne u svakome životnom ciklusu proizvoda i mnogobrojne su, no u konačnici se svode na isto. Smanjenje potražnje za ovom vrstom turizma, smanjenje prihoda, povećanje troškova održavanja infrastrukture. Pri analiziranju prijetnji potrebno je postaviti pitanje koji vanjski čimbenici mogu biti prijetnja daljnjem razvoju ovog proizvod te ih analizirati sa stajališta onih na koje možemo utjecati poput uvođenja turističke pristojbe i na one na koje nemamo utjecaja poput plovnosti. Prijetnje kojima možemo upravljati svakako otkloniti ili se sustavno pripremiti za njihovu pojavu, a prijetnje koje ne možemo otkloniti pratiti i analizirati s ciljem boljeg razumijevanja i premošćivanja.

6. Analiza promocijskih aktivnosti s ciljem unaprjeđenja proizvoda riječnih krstarenja u RH

Promocija podrazumijeva svaki vid marketinške komunikacije koja se koristi s ciljem informiranja o vrijednosti brenda, usluge i/ili proizvoda, a s ciljem utjecaja na kupovne odluke potrošača. Potrošači se u proizvodu riječnih krstarenja s obzirom na smjer djelovanja promocijskih aktivnosti mogu svrstati u tri osnovne grupe: kruzing kompanije/touropertori, putnici i lokalni dionici.

Ciljevi promocije općenito govoreći su upoznavanje s novim proizvodom, diferenciranje proizvoda, stvaranje interesa za proizvodom, povećanje svijesti, naglašavanje vrijednosti proizvoda, povećanje prodaje, kao i stvaranje lojalnosti potrošača. Promocija je jedan od osnovnih elemenata marketing mixa. Promotivni marketing je upotreba bilo koje posebne ponude koja ima za cilj povećanje interesa potrošača za proizvod i/ili uslugu kao i na to da se određeni proizvod izdvoji među konkurentima. U proizvodu riječnih krstarenja promocija treba biti usmjerena na diferencijaciju, stvaranje interesa i izdvajanje od konkurencije u susjednim zemljama pristajanja, a s ciljem produženja boravka turista u destinaciji i povećanja broja pristajanja riječnih kruzera u destinaciji.

Obzirom da je ova Analiza izrađena za potrebe planiranja promocijskih aktivnosti Turističke zajednice Vukovarsko-srijemske županije, u nastavku su obrađene samo one promotivne aktivnosti u kojima TZVSŽ ima vodeću ulogu i ključni je dionik u nenoj realizaciji.

Uključivanje proizvoda riječnih krstarenja na web stranice TZ	Opis
	Obogaćivanje sadržaja postojećih web stranica turističkih zajednica u destinaciji na temu riječnih krstarenja i ponude / kreiranje nove zajedničke web stranice destinacije na temu riječnih krstarenja s uključenim popisom svih putničkih pristaništa, kartom destinacije, udaljenostima između turističkih atrakcija i mjesta iskrcanja, i sl.
	Cilj
	Otvaranje novog komunikacijsko promotivnog kanala u proizvodu riječnih krstarenja i promocija destinacije kao odredišta riječnih krstarenja
	Nositelji
	TZ Vukovarsko-srijemske županije
	TZ Osječko-baranjske županije

Izrada zajedničke promotivne brošure destinacije	Opis Izrada jedinstvene brošure destinacije s uključenom kartom putničkih pristaništa i udaljenostima do turističkih atrakcija s naglaskom na turističke atrakcije prilagođene programima u riječnim krstarenjima, popisom turističkih manifestacija i sl.
	Cilj Unaprjeđenje imidža destinacije i unificiranje promocijskih materijala za ostale vidove promocijskih aktivnosti
	Nositelji TZ Vukovarsko-srijemske županije TZ Osječko-baranjske županije

---

Izrada video sadržaja destinacije	Opis Snimanje 10 minutnog videa cijele destinacije s prepoznatljivim turističkim atrakcijama iz postojećih i planiranih itinerera, turističkim manifestacijama, uključenim snimkama izleta u destinaciji, intervjuima putnika/kapetana i sl. Video se koristi u: <ul style="list-style-type: none"> - distribuciji kruzing kompanijama s uključenim pristajanjima u Hrvatskoj kako bi se prije iskrcaja gosti upoznali s destinacijom - kruzing kompanijama koje nemaju u svojoj ponudi program u destinaciji s ciljem predstavljanja destinacije - prilikom sudjelovanja na specijaliziranim sajmovima - za potrebe web stranice
	Cilj Unaprjeđenje imidža destinacije kroz direktni marketing prema krajnjim korisnicima i kruzing kompanijama
	Nositelji TZ Vukovarsko-srijemske županije TZ Osječko-baranjske županije

---

Organizacija studijskih putovanja	<p>Opis</p> <p>Organizacija studijskih putovanja za novinare, blogere i kritičare koji se bave praćenjem proizvoda riječnih krstarenja kroz tematske magazine ili direktno za kruzing kompanije</p> <hr/> <p>Cilj</p> <p>Stvaranje pozitivnog imidža destinacije kao poželjne destinacije u riječnim krstarenjima i povećanje interesa za programima riječnih krstarenja koji uključuju program u Hrvatskoj</p> <hr/> <p>Nositelji</p> <p>TZ Vukovarsko-srijemske županije</p> <p>TZ Osječko-baranjske županije</p> <p>HTZ</p>
Sudjelovanje na specijaliziranim sajmovima	<p>Opis</p> <p>Zajedničko predstavljanje destinacije na specijaliziranim sajmovima za riječna krstarenja kao i konferencijama i ostalim događajima koji imaju za cilj promociju riječnih krstarenja poput:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Seatrade Cruise&River Cruise Convention by Seatrade Europe - Danube Tourism Conference by Danube Tourist Consulting - River Cruise Conference by CLIA <hr/> <p>Cilj</p> <p>Promocija destinacije i uključivanje Hrvatske u veći broj programa riječnih krstarenja</p> <hr/> <p>Nositelji</p> <p>TZ Vukovarsko-srijemske županije</p> <p>TZ Osječko-baranjske županije</p> <p>HTZ</p> <hr/> <p>Lučke uprave</p>

<p>Oglašavanje u specijaliziranim magazinima i on-line izdanjima</p>	<p>Opis Plaćeni oglasni prostori u tematskim magazinima i on-line izdanjima vezanim uz riječna krstarenja (Cruise Trade News, Cruise Critic, Seatrade Cruise News i sl), prezentacija destinacije kroz kulturno i povijesno nasljeđe, predstavljanje novih itinerera, turističkih atrakcija i manifestacija.</p> <hr/> <p>Cilj Promocija Hrvatske kao poželjne destinacije u riječnim krstarenjima</p> <hr/> <p>Nositelji TZ Vukovarsko-srijemske županije TZ Osječko-baranjske županije HTZ</p>
<p>Provođenje radionica na temu riječnih krstarenja</p>	<p>Opis Upoznavanje lokalnih dionika u riječnim krstarenjima (TZ općina i gradova, lučke uprave, lokalna samouprava, turističke agencije i sl) s trendovima u riječnim krstarenjima, mogućnostima unaprjeđenja usluga u destinaciji, povezivanja u tematske itinerere i sl.</p> <hr/> <p>Cilj Unaprjeđenje ponude u programima riječnih krstarenja i upoznavanje lokalnih dionika s potencijalima turističkog proizvoda riječnih krstarenja</p> <hr/> <p>Nositelji TZ Vukovarsko-srijemske županije TZ Osječko-baranjske županije Lučke uprave</p>
<p>Izrada jedinstvenog vizualnog obilježja</p>	<p>Opis Izrada jedinstvenog vizualnog obilježja destinacije (znaka) koji će biti postavljen na sva međunarodna putnička pristaništa u destinaciji i sadržavati prepoznatljiva obilježja destinacije kroz do sada izrađene vizualne identitete obje županije</p> <hr/> <p>Cilj Unaprjeđenje prepoznatljivosti destinacije prema pripadnosti državi/regiji i povećanje atraktivnosti mjesta iskrcaja</p> <hr/> <p>Nositelji TZ Vukovarsko-srijemske županije TZ Osječko-baranjske županije Lučke uprave</p>

7. Unaprjeđenje ponude i razvoj novih oblika riječnog turizma u destinaciji

Ako uzmemo u obzir činjenicu da je turizam jedan od najvažnijih pokretača svjetskog gospodarstva, unaprjeđenje turističke ponude u destinaciji nameće se kao fokus kojem se destinacija treba posvetiti. Potražnja u turizmu neprekidno se mijenja, pojavljuju se novi motivi putovanja. Potraga za intenzivnim užitcima, potraga za aktivnostima u prirodi, naglašene potrebe za doživljajima, emocijama, rekreacijom s naglaskom na potpunom doživljaju i iskustvu u kojem će turist sudjelovati. Putovanje treba omogućiti turistima nova saznanja i autentična iskustva.

Upravo u ruralnom prostoru Vukovarsko - srijemske županije turisti mogu doživjeti nešto jedinstveno i autentično. Područje je prirodno-geografski omeđeno rijekom Dunavom na sjeveru i rijekom Savom na jugu. Na površini od 2448 km² teku rijeke: Dunav, Sava, Vuka, Bosut, Berava, Biđ, Studva i Spačva, a prostori uz riječne tokove Bosuta, Berave, Biđa, Studve i Spačve djelomice su zamočvareni. Istočnohrvatska ravnica, pa tako i Vukovarsko-srijemska županija, u cijelosti pripada Crnomorskom slijevu, odnosno porječju Dunava. Rijeka Sava s najdužim tokom u Hrvatskoj značajna je za razvoj turizma, no zbog problema s plovnošću još uvijek nije dovoljno iskorišten njen potencijal. Druga po dužini Rijeka u Europi je Dunav koji kroz Hrvatsku protječe u dužini od 137 km, a zbog mogućnosti plovidbe tijekom cijele godine i vrlo rijetkih ograničenja u plovidbi najzastupljenija je rijeka u riječnim krstarenjima i ostalim oblicima riječnog turizma.

Unatoč činjenici da je Hrvatska poznata turistička destinacija, kontinentalna Hrvatska nije osobito uspješna u privlačenju inozemnih turista. Zbog puno veće atraktivnosti jadranske obale i nacionalnih promocijskih aktivnosti usmjerenih na sunce i more, turizam u kontinentalnom dijelu je slabo razvijen. Svoj potencijal za razvoj turizma destinacija može pronaći u razvoju novih oblika riječnog turizma, kojima se uz riječna krstarenja može diferencirati od ponude u ostatku regije. Da bi se analizirale mogućnosti razvoja novih oblika riječnog turizma potrebno je poznavati tehničko-tehnološke uvjete vodnih putova i kategorizaciju plovnošću vodnih putova.

7.1. Analiza tehničko-tehnoloških uvjeta rijeka Vukovarsko-srijemske županije

Kroz Vukovarsko-srijemsku županiju protječe 8 rijeka. Samo Dunav i Sava kategorizirane su kao plovne rijeke dok je Bosut djelomično plovno. Ostale rijeke u Vukovarsko-srijemskoj županije nisu kategorizirane niti su izvršena mjerenja njihovih dubina. Korištenje voda za plovidbu sa stajališta preduvjeta za razvoj riječnog turizma od iznimnog je značaja. Značajno ograničenje uređenja vodotoka za plovidbu su hidrološke prilike i teškoće u postizanju i održavanju plovnošću puta. Komercijalna trgovačka plovidba u Republici Hrvatskoj odvija se na Dunavu i dionicama Drave i Save na kojima je proglašen međunarodni režim plovidbe.

Proglašena klasa može postojati u prirodnom stanju vodotoka ili se postiže i održava izgradnjom objekata sigurnosti plovidbe i radovima tehničkog održavanja. Kvalitetan plovni put potreban za međunarodna riječna krstarenja neovisan je o hidrološkim prilikama i minimalno je IV. klase, što znači da osim Dunava, Hrvatska ne raspolaže s plovnim putevima koji ulaze u kategoriju – kvalitetan plovni put. Dunav na dijelu toka kroz Hrvatsku odgovara plovnom putu VI. klase, dok je Sava od ušća u Dunav do Brčkog duljine 220 km plovni put IV. klase, a od Brčkog do Slavenskog Broda III. klase duljine 144 km.

Prema Pravilniku o razvrstavanju i otvaranju vodnih putova na unutarnjim vodama (NN broj: 77/11, 66/14 i 81/15) to su sljedeće dionice:

Tabela 7: Kategorija plovnosti unutarnjih vodnih putova u destinaciji

DUNAV	1295+500 (Ilok) – 1433+100 (Batina)	137,50	VI.c klasa
SAVA	210+800 (Račinovci) – 313+700 (Sl. Šamac)	102,90	IV. klasa
	313+700 (Sl. Šamac) – 338+200 (Oprisavci)	24,50	III. klasa
	338+200 (Oprisavci) – 371+200 (Sl. Brod-grad)	33,00	IV. klasa
	371+200 (Sl. Brod-grad) – 594+000 (Sisak-Galdovo)	222,80	III. klasa
DRAVA	0+000 (ušće Drave) – 14+000 (Osijek luka Nemetin)	14,00	IV. klasa

Izvor: Pravilnik o razvrstavanju i otvaranju vodnih putova na unutarnjim vodama

Radi prikaza pretpostavki za razvoj mogućih oblika riječnog turizma kao i plovidbe rijekama Vukovarsko-srijemske županije, u nastavku je pregled osnovnih podataka o rijekama Županije:

Rijeka	Dunav
Duljina	2857 km/ 137 km HR
Nadm. visina izvora	1078 m
Površina porječja	817.000 km ²
Izvor	Schwarzwald, Njemačka
Ušće	Crno more, Delta Dunava
Pritoci	Drava, Sava, Tisa, Velika Morava
Države	Njemačka, Austrija, Slovačka, Mađarska, Hrvatska, Srbija, Bugarska, Rumunjska, Moldova, Ukrajina
Gradovi	Linz, Beč, Bratislava, Budimpešta, Vukovar, Novi Sad, Beograd, Russe...
Slijev	Crnomorski
Ulijeva se u	Crno more
Plovna od – do	Od delte do Ulma

Rijeka	Sava
Duljina	945 km/510 km HR
Nadm. visina izvora	1222 m

Površina porječja	96.328 km ²
Izvor	Kranjska Gora i Bohinjsko jezero, Slovenija
Ušće	Dunav u Beogradu
Pritoci	Sora, Ljubljanica, Krka, Sutla, Kupa, Orpljava, Una, Jablanica, Vrbas, Ukrina, Bosna, Brka, Tinja, Lukovac, Dašnica, Jerez, Kolubara, Topčiderska rijeka, Bosut, Drina, Kokra, Kamniška Bistrica, Savinja, Krapina, Sunja
Države	Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija
Gradovi	Zagreb, Sisak, Slavonski Brod, Brčko, Srijemska Mitrovica, Beograd, Domaljevac, Bosanski Šamac, Bosanski Brod, Orašje
Slijev	Crnomorski
Ulijeva se u	Dunav
Plovna od – do	Od Siska do ušća u Dunav, (593 km)

Rijeka	Vuka
Duljina	112 km
Površina porječja	644 km ²
Izvor	Krndija , Hrvatska
Ušće	Dunav kod Vukovara
Pritoci	Bobotski kanal
Države	Hrvatska
Gradovi	Vukovar
Slijev	Crnomorski
Ulijeva se u	Dunav
Plovna od – do	Nije plovna

Rijeka	Bosut
Duljina	186 km

Nadm. visina izvora	oko 90 m
Površina porječja	3,097 km ²
Izvor	Cerna, spajanje Biđa i Berave
Ušće	Bosut (Srbija)
Pritoci	Spačva
Države	Hrvatska, Srbija
Gradovi	Vinkovci
Slijev	Crnomorski
Ulijeva se u	Savu
Plovna od – do	40 km prije ušća, za manje brodove

Rijeka	Biđ
<u>Izvor</u>	Ručica kod Slavonskog Broda
Mjesta	Sredanci, Strizivojna, Vrpolje, Mikanovci
<u>Slijev</u>	<u>Crnomorski</u>
Ulijeva se u	<u>Bosut</u> u <u>Cerni</u>

Rijeka	Studva
Duljina	37 km
<u>Izvor</u>	u blizini sela <u>Gunje</u>
<u>Države</u>	Hrvatska, Srbija
<u>Slijev</u>	<u>Crnomorski</u>
Ulijeva se u	<u>Bosut</u>

Rijeka	Spačva
Države	Hrvatska

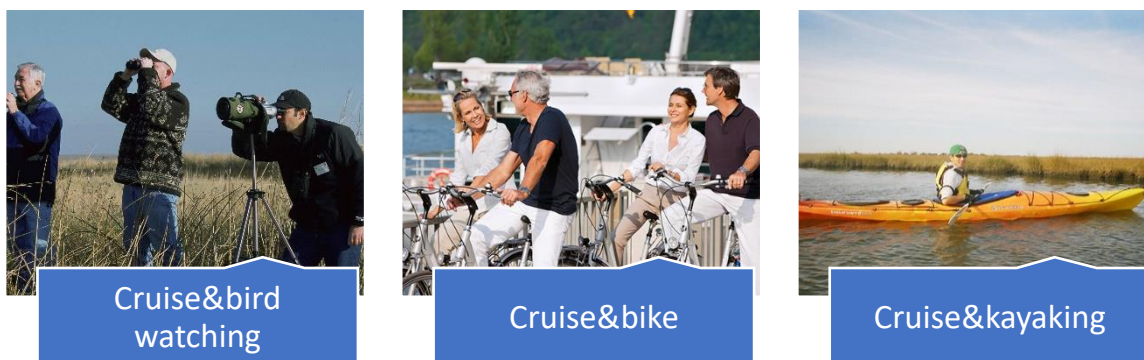
Slijev	Crnomorski
Ulijeva se u	Bosut

Kako je već navedeno Vukovarsko-srijemska županija ima prirodne resurse i preduvjete za razvitak riječnog turizma. Osim međunarodnih plovih rijeka Dunava i Save koje omeđuju Županiju i resurs su za razvoj međunarodnih riječnih krstarenja, ova Županija ima mnoštvo manjih rijeka koje nisu kategorizirane kao plovne, ali pružaju mogućnost razvoja novih oblika riječnog turizma.

7.2. Prijedlog unaprjeđenja ponude uz riječna krstarenja

Riječna krstarenja kao oblik riječnog turizma svakako su proizvod koji je doživio pravu ekspanziju u destinaciji. Trend je daljnjeg rasta ovog proizvoda i svakako treba posvetiti pažnju unaprjeđenju usluga vezanih uz riječna krstarenja. Obzirom da je trend u riječnim krstarenjima aktivniji boravak u destinaciji prijedlog unaprjeđenja usluga može biti kroz povezivanje krstarenja s drugim oblicima riječnog i pustolovnog turizma kao što je prikazano u nastavku.

Slika 13: Prijedlog unaprjeđenja ponude u destinaciji

www.revfine.com, vlastita obrada

- Promatranje ptica je brzorastuće tržište i premda u Hrvatskoj još nije razvijeno kod nas se može vidjeti skoro 400 vrsta ptica, a gnijezdi se njih 230. Time je Hrvatska u samom europskom vrhu po raznolikosti ptica. Osim broja vrsta, zahvaljujući očuvanom staništima se kod nas mogu vidjeti neke vrlo rijetke vrste poput male čigre na dravskim sprudovima ili kormorana u Kopačkom ritu. Centar za promatranje ptica u Vukovarsko-srijemskoj županije postoji u Nijemcima. Podaci govore o procjeni da zbog promatranja ptica najviše putuju državljani

Sjedinjenih Američkih Država, Kanade i Velike Britanije. Ako uzmemo u obzir podatak iz prethodnih poglavlja da su putnici na riječnim krstarenjima najzastupljeniji upravo iz ovih zemalja porijekla, nameće se zaključak da bi tzv. *“bird watching”* mogao biti uvršten kao jedan od prijedloga za tematska putovanja u našoj destinaciji.

- Kako je jedan od trendova u riječnim krstarenjima sve aktivniji boravak u destinaciji u svojoj ponudi riječni kruzeri često imaju osigurane vlastite bicikle koje putnici mogu koristiti u obilasku destinacije ili u destinaciji imaju organizirane biciklističke vođene ture. Najpopularnija takva biciklistička ruta nalazi se na potezu između Melka i Durnsteina uz Dunav u duljini od cca 30 km. Većina riječnih kruzera još uvijek nema osigurane bicikle na samom brodu i ovo je usluga koja se može ponuditi na samom putničkom pristaništu, kroz organizirane ture obilaska destinacije, vožnju od mjesta iskrcaja do mjesta ukrcaja (Vukovar-Ilok) ili samostalni razgled grada.
- Obzirom na brojna močvarna područja u destinaciji, putnicima se opciji izleta može ponuditi vožnja kajacima (primjer Zlatna greda ili Kopački rit).

7.3. Prijedlog novih oblika riječnog turizma

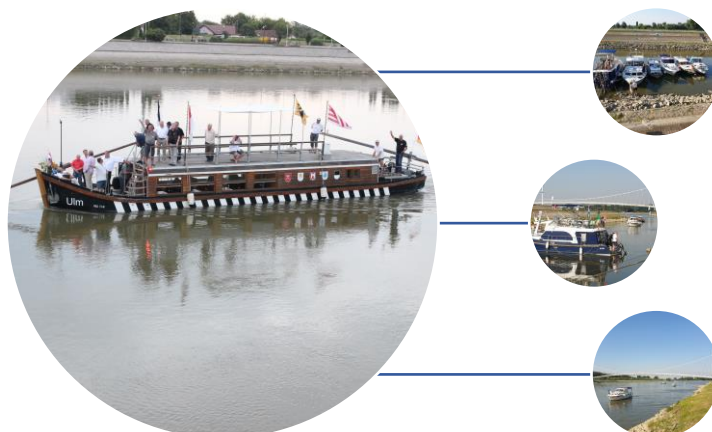
U Vukovarsko-srijemskoj županije, a i cijeloj destinaciji primjetan je nedostatak infrastrukture manjih sportskih i komunalnih pristaništa. Ovako uređena pristaništa nužan su preduvjet za razvoj tzv. jahtinga na unutarnjim vodama i to u dva smjera. Jedan smjer razvoja je u domaćoj plovitbi gdje vlasnici plovila mogu obilaziti destinaciju riječnim putem u jednodnevnim ili višednevnim izletima na plovilima koja za to imaju preduvjete.

Drugi oblik je razvitak jahtinga u prekograničnom području gdje na područje obje županije riječnim putem mogu pristizati gosti iz Mađarske, Srbije BiH pa čak i s udaljenijih polazišta. Podataka o interesu za ovakvom vrstom riječnog turizma nema u brojčanoj evidenciji jer su upiti prema mogućnostima jahtinga i priveza u nekom od pristaništa bila uglavnom telefonskim putem prema turističkim zajednicama. U intervjuima s predstavnicima TZ Osijek zaključeno je da su upiti za dolaskom u destinaciju riječnim putem sve češći posljednjih godina, no i oni ostvareni dolasci nisu evidentirani jer su pristali na improviziranim vezovima.

Postojeća infrastruktura u smislu stvaranja preduvjeta za razvoj riječnog turizma dostatna je i prilagođena samo za potrebe riječnog krizinga jer svojim tehničkim karakteristikama ne udovoljava uvjetima pristajanja plovila manjih dimenzija te ukrcaja i iskrcaja putnika. Za potrebe razvoja ostalih oblika nautičkog turizma poput jednodnevnih i višednevnih krstarenja vlastitim plovilima, samostalno ili u skupinama (regate), u domaćoj ili međunarodnoj plovitbi kao i izleta turističkim brodovima, ne postoji osigurana prateća infrastruktura na području destinacije.

U nastavku je prikaz uplovljenja u Osijek Rotary regate s 5 plovila i ukupno 20-ak putnika, a koji su svoja plovila vezali na improviziranim vezovima. Osijek je u organizaciji udruženja Donaufrende iz Ulma posjetilo riječnim putem 20ak članova ove udruge, a koji su za ovo putovanje u etapama s pristajanjima i noćenjem na kopnu, koristili tradicionalnu drvenu lađu.

Slika 14: Pristajanje regate i udruge Donaufreunde u Osijek

Izvor: vlastita arhiva

Korisnicima u ovom slučaju nisu bile na raspolaganju usluge električnog priključka, pitke vode niti pražnjenja komunalnog otpada. Vez, ukrcaj i iskrcaj putnika bili su improvizirani. Na cijelom području destinacije u trenutku pisanja ove Analize nije postojalo niti jedno infrastrukturno uređeno i otvoreno komunalno pristanište. Prema podacima lučkih kapetanija Vukovar i Osijek na području rijeke Dunav i rijeke Drave ima upisano više od 10 000 plovila za sport i razonodu, gospodarskih i ostalih namjena (točnog podatka o stvarno upisanom broju nema jer nije obvezna prijava brisanja plovila iz Upisnika ako je van uporabe). Jedina uređena pristaništa su ona na rijeci Dravi, kategorizirana i otvorena kao sportska pristaništa i pod upravom Lučke uprave Osijek.

U Vukovarsko-srijemskoj županiji sportska i rekreacijska plovila uglavnom se nalaze na tzv. divljim vezovima. Izuzetak su vezovi na lokaciji Otok sportova, no ista nije infrastrukturno uređena prema propisima vezanim uz komunalno ili sportsko pristanište te kao takva nema upravitelja niti evidenciju broja i korisnika vezova. Lučka uprava Vukovar je za potrebe osiguranja vezova za sportsku i rekreacijsku plovidbu, na području grada Vukovara u proljeće 2019. godine izgradila pristanište "Marina" sa 140 vezova (do trenutka završetka ove Analize, studeni 2019. isto nije otvoreno), a u planu je uređenje vezova i na lokaciji Otoka sportova. U planiranje broja vezova i njihovoj budućoj namjeni svakako treba uključiti i nekoliko slobodnih vezova za razvoj domaćeg i međunarodnog jahtinga.

Kako je u turizmu u trendu naglasak na doživljaj prirode, bijeg iz urbanih sredina u mir i tišinu, na rijekama i jezerima počeo je razvoj novog oblika turističkog proizvoda, tzv. "houseboat". Ovaj proizvod nastao je po uzoru na glamping, gdje gost unajmljuje cijeli smještajni objekt u prirodi koji se u ovom slučaju nalazi na vodi. Ovi objekti u potpunosti su opremljeni za smještaj i boravak gostiju te mogućnost isplovljenja i otkrivanja prirode uz jezera i rijeke.

Primjer ponude ovog proizvoda postoji u Finskoj gdje na istoku zemlje turističke agencije nude najam kućice na vodi bazirane na kratkom boravku 3-4 dana, plovidbom po jezeru otkrivajući mjesta za ribolov, kupanje, promatranje ptica i sl. Na terasi objekta moguća je i uporaba roštilja, a jedinice za najam razlikuju se osim po smještajnim kapacitetima i dodatnim uslugama poput saune.

Na području cijele Hrvatske nema za sada u ponudi ovakvog turističkog proizvoda, a u nastavku je prikaz modela "houseboat-a" u ponudi u Finskoj, Floridi i Austriji.

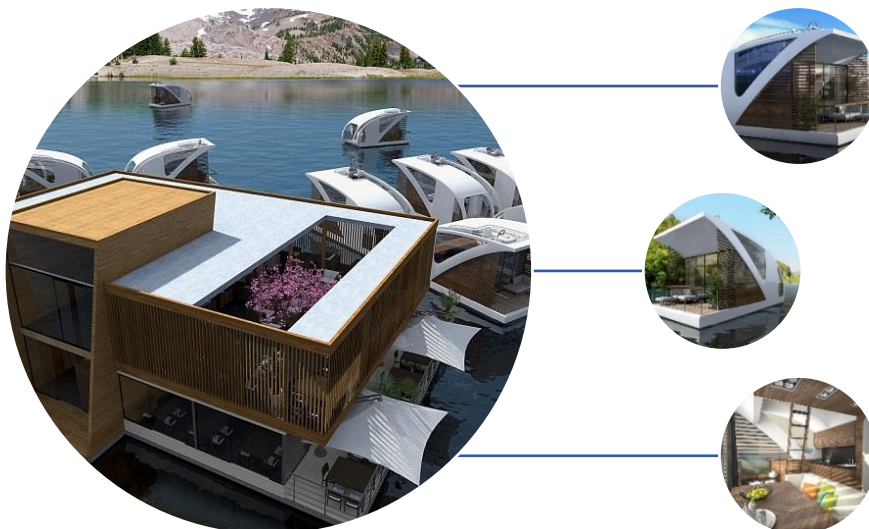
Slika 15: Modeli „houseboat“

Izvor: www.booking.com

Pretpostavka za razvoj ovog oblika turizma osim financijskog, je tehničke prirode prije svega. Obzirom da su na području destinacije kategorizirane prema plovnosti samo rijeke Dunav, Drava i Sava, potrebno je izvršiti hidrografska mjerenja i snimanja ostalih rijeka i jezera kako bi se sakupili podaci o dubinama i mogućnosti plovidbe. Kućice na vodi mogu, ukoliko nema mogućnosti plovidbe, biti dio ponude samo smještaja na vodi pojedinačno ili kao jedan plutajući eko hotel s više smještajnih jedinica. Smještajne jedinice su u biti plutajuće kućice koje su privezane svaka na svoj vez, a imaju mogućnost isplova odnosno udaljavanja od hotela prema željama korisnika i uvjetima plovnosti.

Slika 16: Prikaz modela plutajućeg hotela s kućicama na vodi

Izvor: www.icat.hr

7.4. Potencijali razvoja matične luke

Matična luka „home port“ u krstarenjima je mjesto gdje se ukrcaju putnici na početku svog kružnog putovanja ili iskrcavaju putnici na kraju svog kružnog putovanja. To je ujedno i mjesto gdje se brod opskrbljuje svim potrebnim za višednevno krstarenje, što uključuje opskrbu vodom, namirnicama, gorivom i svim ostalim potrebnim za boravak putnika na kruzeru.

„Home port“, odnosno matična luka, mjesto je početka i završetka svakog kružnog putovanja. Putnici u ta mjesta dolaze nekim drugim prijevoznim sredstvom. Uobičajeno je da se u mjesto ukrcaja doputuje dan ranije i koristi noćenje u destinaciji, kao i na povratku s putovanja, a moguć je i duži boravak u destinaciji u programu „cruise&stay“. U matičnoj luci mjesto je ukrcaja putnika na početku njihovog kružnog putovanja i mjesto iskrcaja na završetku kružnog putovanja. Upravo ukrcaj i iskrcaj putnika na jednom mjestu, odnosno činjenica da kruzer započinje i završava putovanje na istom mjestu, prava je definicija „home port-a“. No, da bi ovakva praksa bila i realna, putovanje kako je navedeno mora biti kružno.

Kružna putovanja najčešće se odvijaju na moru gdje kruzeri polazak i povratak imaju iz iste luke. Najpopularnija kružna putovanja odvijaju se u SAD-u koje je ujedno i najzastupljenije tržište krstarenja u svijetu. Matična luka s najvećim brojem putnika na kružnim krstarenjima je Miami iz kojeg godišnje na krstarenja kreće oko 5 mil putnika. U Europi najpopularnija matična luka u kružnim putovanjima je Barcelona. Iz nje godišnje na krstarenja kreće preko 3 mil putnika. Jedina matična luka na kružnim putovanjima u Hrvatskoj je luka Dubrovnik koja zauzima 47 mjesto na popisu najzastupljenijih luka po prometu putnika u kružnim krstarenjima s oko 750 000 putnika godišnje.

Destinacijama je ovaj tip turizma značajan izvor prihoda za lokalnu zajednicu. Naime, 2016. godine procijenjeno je da je ukupni ekonomski utjecaj industrije za kružna putovanja, odnosno njezinih 24,7 milijuna putnika, bio 126 milijardi dolara, što je utjecalo na gotovo 1,022.000 radnih mjesta i 41 milijun dolara plaća diljem svijeta. S prognozom rasta do 50 posto u sljedećih 10 godina ovaj će pozitivni utjecaj samo dodatno ojačati.

Prema informacijama touroperatora u riječnim krstarenjima dobivenim tijekom njihovog posjeta destinaciji „FAM trip“ jesen 2019. godine, najbitnije pretpostavke za razvoj matične luke su, osim kvalitetne infrastrukture putničkog pristaništa, zračna luka u blizini na udaljenosti max 1 h od mjesta ukrcaja, dovoljan broj smještajnih kapaciteta u hotelima visoke kategorije (min 150 ležajeva) te dovoljna količina turističkih sadržaja i usluga u matičnoj luci.

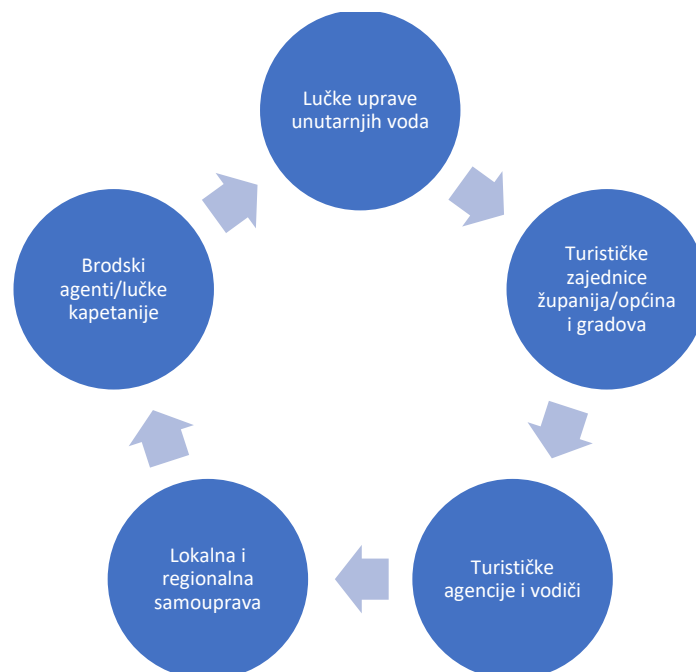
Stoga je s ciljem stvaranja preduvjeta za otvaranje matične luke u riječnim krstarenjima potrebno dogovoriti i pokrenuti zajedničke strategije usmjerene na povećanje kompatibilnosti između sektora krstarenja i sektora turizma. Glavni cilj svih uključenih dionika je odrediti zajedničku platformu za podršku razvoju industrije vezane za kružna putovanja na održiv način, s ciljem generiranja većih ukupnih prihoda destinacije od riječnih krstarenja.

8. Analiza dionika u riječnim krstarenjima u destinaciji

U dosadašnjim prijedlozima unaprjeđenja proizvoda riječnih krstarenja često se ističe važnost koordinacije svih dionika uključenih u pružanje usluge. Bilo da se radi o osiguravanju uvjeta pristajanja riječnih kruzera, pružanju usluga promocije ili usluge programa u destinaciji, suradnja dionika i koordinacija projekata od presudne je važnosti kako u drugim oblicima razvojnih projekata tako i u riječnim krstarenjima. Problemi u planiranju, organizaciji i koordinaciji aktivnosti riječnih krstarenja su značajni i uključuju brojne dionike i interesne skupine. Obzirom da se riječna krstarenja odvijaju samo u istočnom dijelu Hrvatske, odnosno u hrvatskom Podunavlju i u manjim brojkama na rijeci Savi, koncept integralnog upravljanja riječnim krstarenjima trebao bi se odvijati na regionalnoj razini uz integraciju javnog i privatnog sektora. Svakako da će ključnu ulogu u planiranju i financiranju imati i državna tijela poput Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, Ministarstva turizma i Hrvatske turističke zajednice, Hrvatske gospodarske komore, no inputi svakako trebaju dolaziti iz destinacije.

Ovakav koncept upravljanja proizvodom riječnih krstarenja još nije realiziran, ali se o njemu često govori na raznim panel raspravama i radionicama kao o jednom od ključnih uvjeta koordiniranog razvoja ovog turističkog proizvoda. Koordinacija je do sada zabilježena samo između županijskih turističkih zajednica i HTZ-a koji su provodili pojedine aktivnosti s ciljem unaprjeđenja proizvoda kako je prethodno opisano. Obzirom na trend rasta pristajanja riječnih kruzera u regiji, započeta je inicijativa osnivanja Zajednice pri Hrvatskoj gospodarskoj komori na temu riječnih krstarenja i riječnog turizma općenito. U njen rad bili bi lokalni i regionalni dionici, javni i privatni dionici te nacionalni dionici, predstavnici državnih tijela kao donositelji odluka. U djelokrugu rada bi osim koordinacije infrastrukturnih projekata i promocijskih aktivnosti među dionicima, aktivnosti bile usmjerene i na jačoj nacionalnoj i institucionalnoj podršci projektima.

Slika 17: Prikaz dionika u riječnim krstarenjima

Lučke uprave u skladu sa Zakonom o plovidbi i lukama unutarnjih voda obavljaju poslove upravljanja lukama i pristaništima na unutarnjim vodama temeljem javnih ovlasti. U vezi s obavljanjem poslova upravljanja lučke uprave imaju Zakonom propisane javne ovlasti koje obuhvaćaju između ostalog i naplatu lučkih pristojbi te davanje koncesija za javne usluge. Njihova glavna zadaća u smjeru razvoja proizvoda riječnih krstarenja je gradnja, održavanje i modernizacija pristanišne infrastrukture. Za održavanje pristanišne infrastrukture lučke uprave financiraju se iz lučkih pristojbi koja se naplaćuje po putniku. U zadaći lučkih uprava je i koordinacija najave dolazaka riječnih krzera. Na unutarnjim vodama Zakonom o plovidbi i lukama unutarnjih voda osnovane su 4 lučke uprave sa sjedištima u Vukovaru (za rijeku Dunav), Osijeku (za rijeku Dravu), Slavonskom Brodu i Sisku (za rijeku Savu). Obzirom na ulogu lučkih uprava u razvoju riječnih krstarenja iste bi trebale biti nositelj inicijative za osnaživanje suradnje među dionicima.

Lučke kapetanije obavljaju poslove nadzora sigurnosti plovidbe, koordinacije spašavanja plovila, plutajućeg objekta i plutajućeg tijela i osoba s plovila, plutajućeg objekta i plutajućeg tijela na unutarnjim vodama u slučaju plovidbene nesreće, provode istrage plovidbenih nesreća, inspekcijske poslove, poslove utvrđivanja sposobnosti čamaca za plovidbu osim čamaca za javne namjene i za gospodarske namjene za prijevoz putnika i stvari, poslove utvrđivanja stručne osposobljenosti članova posade za stjecanje zvanja u unutarnjoj plovidbi, tehničke i druge stručne poslove sigurnosti plovidbe. U riječnim krstarenjima osim nadzora sigurnosti njihova uloga je da zajedno s carinom i pograničnom policijom sudjeluju u postupku revizije putnika koja je od iznimne važnosti iz perspektive trajanja. Brzim i efikasnim postupkom revizije zadovoljstvo putnika je veće, a vrijeme predviđeno za boravak u destinaciji duže.

Brodski agenti temeljem odobrenja lučkih uprava obavljaju i koordiniraju administrativne poslove za brodarku, prijavljuju točan dolazak broda, dostavljaju popis putnika i vrše naplatu lučkih pristojbi kao i ostalih troškova brodarku u destinaciji.

Turističke agencije i vodiči od iznimne su važnosti u ocjeni općeg zadovoljstva putnika boravkom u destinaciji. Turistički vodiči imaju izravan kontakt s putnicima, osluškiju njihove želje i preporuke te su svojevrsni „ambasadori“ destinacije. Turističke agencije imaju zadaću osmišljavanja programa u destinaciji i preuzimanja putnika nakon izlaska s riječnih krzera. O kvaliteti njihove usluge i ponude kruzing kompanijama i touroperatorima te cijeni aranžmana, ovisi i zadovoljstvo ukupnim doživljajem destinacije. Turističke agencije trebale bi ojačati svoju suradnju s lokalnim i regionalnim turističkim zajednicama s ciljem unaprjeđenja itinerera u destinaciji i zajedničke promocije na tržištu.

Turističke zajednice u skladu sa Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma djeluju po načelu destinacijskog menadžmenta, a osnivaju se radi promicanja i razvoja turizma Republike Hrvatske i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske usluge i usluge u turizmu na način da upravljaju destinacijom na razini za koju su osnovane (promoviraju destinaciju, provode aktivnosti s ciljem unaprjeđenja ponude u destinaciji). Obzirom da je zadaća lokalnih i regionalnih turističkih zajednica suradnja s tijelima jedinica lokalne samouprave, upravo bi TZ prateći trendove u turizmu zajedno s tijelima lokalne i regionalne samouprave trebala davati prijedloge projekata sa ciljem podizanja konkurentnosti destinacije. Nautički turizam sa svim svojim podvrstama primjenjivim na unutarnjim plovnim putovima mogao bi biti nositelj cjelokupne turističke ponude regije i osnova za razvoj imidža destinacije kao destinacije riječnih krstarenja. Kako se riječna

krstarenja odvijaju na području tri županije Vukovarsko-srijemske, Brodsko-posavske i Osječko-baranjske, županijske turističke zajednice uz suradnju s turističkim zajednicama općina i gradova na kojima se nalaze putnička pristaništa, trebale bi ojačati i proširiti suradnju na provođenju promocijskih aktivnosti u području riječnih krstarenja.

Lokalna i regionalna samouprava ima zadaću poticanja razvoja riječnih krstarenja raznim vrstama potpora u turizmu usmjerenih prema turističkom sektoru. Održavanje infrastrukture i hortikulture u okruženju putničkih pristaništa kao i destinacijama obilazaka od iznimne su važnosti za doživljaj putnika. Jedinice lokalne i regionalne samouprave također mogu biti i inicijator daljnjih razvojnih projekata na svom području upravljanja s ciljem unaprjeđenja proizvoda riječnih krstarenja. Od 2021. godine ovi dionici će imati pravo naplate turističke pristojbe na putničkim pristaništima koje se nalaze u granicama njihove uprave.

Ako riječna krstarenja promatramo kao integralni turistički proizvod u destinaciji pristajanja čiji su ključni elementi lokacija pristaništa, pristanišna infrastruktura, dodatni sadržaji i usluge na pristaništu te atraktivnost destinacije, tada je ključna suradnja svih dionika kao bi proizvod bio u potpunosti iskorišten. Naglasak je svakako i na institucionalnoj podršci na nacionalnoj razini u smislu financijske podrške i resorne koordinacije projekata.

9. Analiza strateških dokumenata

Obzirom da je nautički turizam u RH zastupljeniji na moru, tako se i u strateškim dokumentima više prostora posvećuje razvoju nautičkog turizma na obali negoli na rijekama. Međutim unazad nekoliko godina od kada riječni krusing bilježi visoke stope rasta i ovoj se vrsti nautičkog turizma posvetila pažnja te kroz strateške dokumente dane smjernice njegovog razvoja.

Strategija razvoja turizma do 2020.

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. obrađuje proizvod nautičkog turizma kao proizvod iznimne globalne atraktivnosti koji u svijetu bilježi kontinuirano visoke stope rasta. Strategija ističe povoljan geoprometni položaj i razvedenu obalu koje uz ugodnu klimu i pogodne vjetrove Hrvatsku svrstavaju u jednu od najpoželjnijih nautičkih destinacija na svijetu. Kada se govori o Republici Hrvatskoj kao nautičkoj destinaciji, prije svega se misli na razvoj nautičkog turizma na moru, kako zbog nerazmjerno većih brojki u dolascima u odnosu na riječni nautički turizam tako i zbog razlika u izgradnji i uređenosti infrastrukture u marinama. Neovisno o tome, Strategija ukazuje da *yachting* turizam u Hrvatskoj nekoliko posljednjih godina obilježava stagnacija u razvoju ponude novih vezova u marinama, iako uz optimalan razvojni koncept potražnja za njima nije upitna. Pa iako krusing turizam u posljednjih desetak godina obilježava povećan broj dolazaka megakruzera, ali i rastuća potražnja za krstarenjem na malim domaćim kruzima, investicije u infrastrukturu nisu dostatne zbog nepovoljnog investicijskog okruženja. Strategija predviđa daljnji trend globalnog rasta *yachtinga*, a ekološka odgovornost i 'zelena' praksa postat će sve važnije teme za krusing industriju.

Strategija navodi prioritete aktivnosti sa ciljem razvoja nautičkog turizma kako slijedi:

„Izrada Akcijskog plana razvoja nautičkog turizma – yachtinga

Izrada studija prihvatnog kapaciteta marina/luka za yachting i cruising te za sidrišta kao preduvjet provedbe aktivnosti na održivi i ekološki prihvatljiv način

U postojećim i novim lukama nautičkog turizma kao i lukama otvorenim za javni promet obogaćuje se i podiže kvaliteta cjelokupne ponude namijenjene putnicima, posadi i plovilima

Uređenje sustava sidrišta (naplata, usluge, cijene)

Donošenje i usklađivanje regulative (npr. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama; klasifikacija plovni objekata i marina)

Uspostavljaju se mjerila 'Prijatelja okoliša' za marine i prihvatljivi ekološki standardi (crne i sive vode, separirani otpad, neinvazivni premazi)

Promocija i unapređenje sustava prikupljanja krutog otpada s brodica, jahti, kruzera i sl.

S obzirom na to da su pomorske aktivnosti najveći generator podvodne buke, temeljem znanstvenih i stručnih saznanja definirati područja ograničene plovidbe radi smanjenja utjecaja na morski okoliš

Unapređenje ponude prihvata i otpreme u lukama otvorenim za javni promet u kojima se odvija promet domaćih i stranih kruzera te opremanje međunarodnih polaznih luka za brodove do 2.000 putnika.“

Akcijski plan razvoja nautičkog turizma

U Akcijskom planu razvoja nautičkog turizma iz 2015. godine, Institut za turizam prepoznaje važnost riječnih krstarenja te se posebno poglavlje posvećuje upravo ovoj vrsti nautičkog turizma, a temeljeno na njihovim prijašnjim istraživanjima provedenim kroz nekoliko dokumenata izrađenih za Lučku upravu Vukovar tijekom 2014. godine. U Akcijskom planu navode se između ostalog posebni ciljevi razvoja:

„• Ustrojstvo učinkovitog sustava za upravljanje ovom vrstom turizma;

- Povećanje broja ticanja;*
- Unapređenje lučke/pristanišne infrastrukture i suprastrukture;*
- Razvoj malog i srednjeg poduzetništva vezanog uz riječna krstarenja;*
- Unapređenje upravljanja i interpretacije zaštićene prirode i kulturnog nasljeđa;*
- Podizanje razina vještina i kompetencija svih uključenih u riječna krstarenja;*
- Postupno veća zastupljenost jednodnevnih krstarenja i jahtarenja u nautičkom turizmu na rijekama;*
- Ustrojstvo učinkovite kontrole utjecaja riječnih krstarenja na okoliš;*
- Povećanje prosječne potrošnje posjetitelja s riječnih krstaša i drugih prihoda od te vrste turizma u destinacijama riječnih krstarenja u regiji.“*

Nadalje, Akcijskim planom predviđeni su sljedeći programi s ciljem ostvarenja prethodno navedenih ciljeva, a koji uključuju naziv programa, ciljeve u koje se program uklapa, opis razloga pokretanja programa, potrebne aktivnosti na ostvarenju programa, nositelji programa i ostali dionici uključeni u njegovu provedbu, izvore financiranja te prioritarnost programa:

„1. Unapređenje suradnje dionika

2. Marketing

3. Unapređenje ponude pristaništa i njihovog neposrednog okruženja

4. Unapređenje destinacijske komunalne i prometne infrastrukture u funkciji riječnih krstarenja

5. Zaštita okoliša i prirode

6. Obrazovanje
7. Unapređenje informacijske osnove
8. Razvoj riječnih jednodnevnih krstarenja (izleta)
9. Razvoj jahtarenja na rijekama“

Strategija razvoja Vukovarsko-srijemske županije 2015 – 2020

U Strategiji razvoja Vukovarsko-srijemske županije turizam se temelji se na očuvanim prirodnim resursima, ponudi kvalitetne i autohtone hrane, vinogradarstvu, iznimno vrijednim kulturno-povijesnim resursima, manifestacijama te etnografskoj zanimljivosti. Strategija se bavi i temom riječnog krizinga te navodi sljedeće:

*“Riječni krizing u VSŽ započeo je izgradnjom dva putnička pristaništa u Vukovaru i Iloku te posljednjih nekoliko godina prati trend rasta koji se pojavio u ovoj vrsti turizma. Godišnje preko ovih pristaništa na područje VSŽ uđe oko 35 000 gostiju koji se zadržavaju na ovom području uglavnom u poludnevnim izletima koji je već uključen u itinerer njihovog aranžmana. Obzirom na velik broj turista koji ovim putem uđu na područje VSŽ, **postoji veliki neiskorišteni potencijal u turističkoj ponudi, a koji nije iskorišten u dovoljnoj mjeri te u budućnosti treba osmisliti programe i prilagoditi ih potrebama ove vrste turizma kako bi se veći postotak ove vrste gostiju zadržao na prostoru Županije.**”*

U nastavku Strategija donosi i zaključke od kojih se izdvaja:

*“Postoji veliki neiskorišteni potencijal lovstva i lovnog turizma, **riječnog krizinga**, riječnog nautičkog turizma, vjerskog turizma i sl., te je potrebno osmisliti programe i prilagoditi ih potrebama navedenim oblicima turizma.”*

Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske 2017-2030

I Strategija prometnog razvoja prepoznala je potencijal razvoja infrastrukture u pristaništima unutarnjih voda te navodi: *“Zahvaljujući geografskim obilježjima unutarnji plovni putovi nude velik potencijal za razvoj usluge prijevoza od jedne do druge točke. Rijeke se često isprječuju na pravcima drugih vidova prometa, a time i produljuju vrijeme putovanja. U ovakvoj konfiguraciji prijevoz plovnim putovima doprinosi otvaranju izoliranih područja i povezivanju susjednih, ali geografski razdvojenih područja. Otvaranje direktnih ruta za izravan prelazak rijeke, odnosno putovanje plovnim putem skratilo bi vrijeme putovanja u odnosu na isto putovanje kopnenim putem, što čini tzv. shuttle uslugu atraktivnijom. Bolji pristup urbanim odnosno susjednim područjima nije samo stvar prometne politike nego i urbanog razvoja.”*

Strategija razvoja turizma Vukovarsko-srijemske županije 2015-2020

U poglavlju unaprjeđenja ponude u VSŽ Strategija navodi:

„1. Riječni turizam (crusing, male brodice, ribolov)

- područje oko rijeke Dunava, Save i Bosuta, te svih rijeka koje se ulijevaju u iste, zbog obilja vegetacije kao i prirodnog izvora bogatog ribama može turistu pružiti oblik rekreativnozdravstvenog turizma i ponuditi oblike natjecateljskih, sportskih aktivnosti što je idealno rješenje za goste koji dolaze iz urbanih područja.“

U planu provedbe Strategija navodi da je cilj što jasnije i jednostavnije odrediti koje to zadatke treba realizirati, način realizacije, rok i nositelje. U točki Riječni turizam pod zadatkom je bila izrada Programa u razdoblju 2015-2016 godine, nositelja JLS i Županije.

Do trenutka završetka pisanja ovog dokumenta, novi strateški dokumenti vezani uz razvoj unutarnje plovidbe u Republici Hrvatskoj nisu bili doneseni.

Master plan razvoja turizma Osječko-baranjske županije do 2025

U strateškim ciljevima do 2025. godine Master plan navodi da je potrebno pripremiti i započeti s nizom projekata, a između ostalog dovršetka fizičke infrastrukture riječnog krizinga na razini kvalitete destinacija Srednje Europe čije tržište potražnje ubrzano raste, a OBŽ realno ima potrebe kako za modernizaciju postojeće, tako i za izgradnju nove (nova pristaništa i luke).

U Master planu jedan od ključnih proizvoda grada Osijeka su ture i krizing te se predviđaju moguće turističke aktivnosti na Dravi i Dunavu: smještaj na riječnom brodu, panoramske vožnje, vožnja rijekom u suton uz gurmansku večeru, večernje brodske vožnje – Jazz& cocktail, Art&wellness cruise.

10. Analiza propisa iz unutarnje plovidbe

Kada govorimo o razvoju nautičkog turizma na rijekama ili riječnog turizma potrebno je prije svega poznavati terminologiju određenih pojmova sukladno propisima iz unutarnje plovidbe, zatim zakonske pretpostavke za gradnju i upravljanje infrastrukturom na unutarnjim vodama kao i načinom odvijanja turističkih aktivnosti vezanih uz plovidbu koje podliježu propisima u smislu plovidbe i tehničkih karakteristika plutajućih objekata.

Pristaništa na unutarnjim vodama, njihova izgradnja, tehnički uvjeti, održavanje kao i način upravljanja regulirani su:

- Zakonom o plovidbi i lukama unutarnjih voda,
- Uredbom o pristaništima unutarnjih voda,
- Uredbom o tehničko-tehnološkim uvjetima za luke i uvjetima sigurnosti plovidbe u lukama i pristaništima unutarnjih voda,
- Tehničkim pravilima za statutarnu certifikaciju plovila unutarnje plovidbe,
- Pravilima za tehnički nadzor brodova unutarnje plovidbe.

Temeljem Zakona o plovidbi i lukama unutarnjih voda (u daljnjem tekstu Zakon), obavljanje poslova upravljanja lukama i pristaništima na unutarnjim vodama u nadležnosti je lučkih uprava. Za područje nadležnosti na rijeci Dunav ustrojena je Lučka uprava sa sjedištem u Vukovaru, a za područje nadležnosti rijeke Save u Vukovarsko-srijemskoj županije ustrojena je Lučka uprava sa sjedištem u Slavonskom Brodu.

Zakon je definirao pristanište kao dio vodnog puta i s njim neposredno povezani kopneni prostor koji je namijenjen i opremljen za pristajanje, sidrenje i zaštitu plovila. Pristanišno područje je područje pristaništa kojim upravlja upravitelj pristaništa, a koje se koristi za obavljanje lučkih djelatnosti i na kojem vrijedi poseban režim kontrole dolaska i odlaska plovila te ulaska i izlaska vozila i osoba. Obavljanje lučkih djelatnosti u pristaništima dozvoljeno je temeljem koncesije ili odobrenja koje dodjeljuje temeljem javnih ovlasti nadležna lučka uprava.

Uredba o pristaništima unutarnjih voda (u daljnjem tekstu Uredba o pristaništima) definira sljedeće vrste pristaništa:

- putničko,
- industrijsko-trgovačko,
- brodogradilišno,
- sportsko,
- turističko,
- komunalno te
- posebne vrste pristaništa tovarište i zimovnik.

Upravljanje u turističkim pristaništima sukladno Uredbi o pristaništima obavlja osoba koja upravlja nacionalnim parkom ili parkom prirode, iz čega se zaključuje da je prema trenutno važećim propisima ovu vrstu pristaništa moguće graditi samo u područjima nacionalnih parkova i parkova prirode. Sukladno Uredbi o pristaništima pristanište može biti otvoreno za domaći i/ili međunarodni javni promet putnika i roba te za vlastite potrebe korisnika pristaništa.

Putničko pristanište je javno pristanište i mora imati:

- pristane čija veličina odgovara vrsti plovila, uređaje i opremu za siguran privez plovila,
- pristupni most ili pokretni sifon za transfer putnika, konstruiran i opremljen na način koji jamči sigurno kretanje putnika,
- informacijsku ploču s osnovnim podacima o pristaništu,
- objekte sigurnosti plovidbe postavljene u skladu s planom obilježavanja,
- uređene i osvijetljene prilaze pristaništu i plovilu,
- prostor na pontonu ili objekt na obali uređen za prihvat putnika i prtljage i kraći boravak putnika,
- opremu za sprječavanje onečišćenja voda s plovila koja se nalaze u pristaništu,
- opremu i obučeno osoblje za zaštitu od požara, prema posebnim propisima.

U putničkom pristaništu lučka uprava mora korisnicima osigurati sljedeće usluge:

- privez i odvez plovila,
- prihvat i otpremu putnika,
- opskrbu plovila vodom i električnom energijom,
- prihvat otpada s plovila,
- službu hitne zdravstvene pomoći.

Poslovi upravljanja pristaništem sukladno Uredbi o pristaništima obuhvaćaju:

- kontrolu i evidenciju dolazaka i odlazaka plovila, prekrcaja i transporta,
- osiguravanje kontinuiteta obavljanja lučkih djelatnosti u pristaništu,
- prihvat otpada, fekalnih, kaljužnih i zauljenih voda s plovila,
- provođenje reda u pristaništu i nadzor nad obavljanjem lučkih djelatnosti u pristaništu,
- redovito održavanje infrastrukture,
- redovito održavanje akvatorija i objekata sigurnosti plovidbe na području pristaništa.

Redovito održavanje akvatorija i objekata sigurnosti plovidbe na području pristaništa do 1. siječnja 2019. godine bilo je u nadležnosti Agencije za vodne putove. Nakon pripajanja Agencije resornom Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture, poslovi na održavanju direktno su nadležnosti ovog Ministarstva.

Za potrebe unaprjeđenja korištenja vodnih putova u smislu riječnih krstarenja i turističkih izleta, potrebno je poznavati proceduru najave dolaska i osiguranja veza. Ova procedura ustaljena je u međunarodnim putničkim pristaništima na Dravi i Dunavu gdje većinu poslova za krusing kompanije obavlja brodski agent. Procedura bi se trebala poštivati i u domaćoj plovidbi i riječnoj izletničkoj/turističkoj plovidbi, no kako za ove svrhe postoji samo jedno infrastrukturno uređeno pristanište na Otoku sportova, ova procedura obavlja se samo na ovoj lokaciji. Najava dolaska plovila potrebna je i radi vođenja statistike o broju putnika, no kako se ista ne provodi za sva plovila koja se bave turističkom plovidbom, brojke o ukupnom broju putnika u izletničkoj/turističkoj plovidbi nije moguće utvrditi.

Najava dolaska plovila u pravilu sadrži sljedeće podatke:

- ime i/ili oznaku plovila, državnu pripadnost, ukupnu nosivost, gaz i duljinu plovila za plovilo koje podnosi najavu i za ostala plovila u sastavu;
- popis posade i popis putnika;
- vrstu i količinu tereta na svim plovilima u sastavu;
- vrstu i količinu tereta za ukrcaj ili iskrcaj u luci;
- prethodnu luku, datum i vrijeme isplovljenja;
- datum i vrijeme predviđenog dolaska.

Najava dolaska podnosi se putem ERI poruka, elektroničke pošte, radio veze ili telefaksa. Kada plovilo dođe na područje luke ili na poziciju prilaza luci koju je odredila lučka kapetanija, zapovjednik plovila dužan je radio vezom uputiti obavijest o dolasku RIS centru te zatražiti daljnje instrukcije. Upravitelj luke dužan je plovilu koje je najavilo dolazak pravodobno dodijeliti vez ili mjesto za sidrenje te o tome izvijestiti RIS centar.

Po dolasku u luku, zapovjednik plovila ili agent brodarka dužan je dostaviti Prijavu dolaska nadležnoj lučkoj kapetaniji. U slučaju opravdane spriječenosti Prijava dolaska mora se podnijeti najkasnije u roku 6 sati od dolaska plovila u luku. Prijava dolaska podnosi se na obrascu koji mora sadržavati sljedeće podatke:

- ime, državnu pripadnost, luku upisa, deplasman, nosivost, gaz plovila, vrstu i količinu tereta i luku ukrcaja za sva plovila u sastavu;
- ime i prezime zapovjednika, ime/naziv brodarka, ime/naziv agenta, vrstu i količinu tereta za ukrcaj ili iskrcaj u luci, prethodnu luku, datum i vrijeme isplovljenja i datum i vrijeme dolaska u luku za plovilo za koje se podnosi prijava (na kojem se nalazi zapovjednik sastava).

Na temelju prijave iz članka te pregleda dokumentacije, isprava i knjiga plovila, lučka kapetanija daje plovilu odobrenje za uplovljenje. Plovilo ne smije započeti ukrcaj i iskrcaj tereta ili putnika, ako nije dano odobrenje za uplovljenje.

Tehnička pravila za statutarnu certifikaciju plovila unutarnje plovidbe i Pravila za tehnički nadzor brodova unutarnje plovidbe bave se svim aspektima sigurnosti života i imovine na unutarnjim plovimim

putovima, kao i zaštitom okoliša na unutarnjim plovnim putovima te u tom smislu propisuju prihvaćene i primjenljive norme glede:

- konstrukcije trupa objekata unutarnje plovidbe;
- sigurnosti i pouzdanosti porivnog stroja, pomoćnih strojeva, uređaja i sustava;
- stabiliteta, pregrađivanja i nadvođa;
- radioopreme, pomagala za navigaciju i sredstava za signalizaciju;
- zaštite pri radu i smještaju posade i putnika;
- sprečavanja zagađivanja s objekata unutarnje plovidbe;
- baždarenja plovnih objekata unutarnje plovidbe.

Hrvatski registar brodova (HRB), javno i neovisno tijelo, uspostavio je sustav Pravila za klasifikaciju brodova unutarnje plovidbe sukladno kojima brod mora biti nadziran tijekom gradnje te održavan i pregledavan u službi. Time su direktno obuhvaćene sljedeće aktivnosti:

- odobrenje tehničke dokumentacije;
- nadzor kod proizvođača tijekom proizvodnje materijala, strojeva, uređaja i opreme koja će se ugraditi na brod;
- nadzor tijekom gradnje u brodogradilištu;
- nadzor tijekom obavljanja završnih ispitivanja i pokusne plovidbe;
- pregledi i uvjeti za obavljanje pregleda postojećih brodova.

U skladu s navedenim, tijekom projektiranja /gradnje plutajućih objekata u unutarnjoj plovidbi, HRB ima ulogu odobrenja tehničke dokumentacije te nadzora gradnje. U smislu plovidbe unutarnjim vodama svi brodovi koji se bave javnim prijevozom putnika moraju imati od HRB-a Svjedodžbu o sposobnosti broda za plovidbu kao i Svjedodžbu o baždarenju.

11. Zaključak

Riječna krstarenja posljednjih godina doživljavaju veliki rast, a Vukovarsko-srijemska županija i Osječko-baranjska županija kao jedinstvena destinacija prepoznate su u programima kruzing kompanija kao destinacija riječnih krstarenja.

Broj pristajanja u putničkim pristaništima na Dunavu i Dravi prešao je 550 koliko ih godišnje bilježi u krstarenjima puno poznatiji Dubrovnik, a u destinaciju riječnim kruzerima pristiže više od 60 000 inozemnih posjetitelja. Brojke su to koje opravdavaju detaljnije analiziranje ovog turističkog proizvoda te sve aktivnosti koje će doprinijeti unaprjeđenju usluga u programima riječnih krstarenja u destinaciji, a s ciljem daljnjeg povećanja broja pristajanja.

Trendovi u riječnim krstarenjima ukazuju da kruzing kompanije teže ka stvaranju novih doživljaja u riječnim krstarenjima, gradi se nova flota riječnih kruzera, podiže se nivo usluga, itinereri se prilagođavaju novim korisnicima i traže se nove destinacije. Hrvatska ima destinaciju koja je već prepoznata u riječnim krstarenjima, ali je nužno dalje pratiti trendove i unaprjeđivati ponudu kao bi pratili zahtjeve tržišta.

Aktivnosti s ciljem unaprjeđenja ponude u destinaciji mogu se sagledati kroz tri smjera, produženje boravka u destinaciji posjetitelja u riječnim krstarenjima, privlačenje novih kruzing kompanija u destinaciju i povećanje broja pristajanja postojećih kompanija i touroperatora. Obzirom da destinacija obuhvaća dvije županije, Vukovarsko-srijemsku i Osječko-baranjsku te dvije lučke uprave, Vukovar i Osijek, a programi se odvijaju u obje županije neovisno o mjestu iskrcaja, potrebna je koordinacija i provođenje zajedničkih aktivnosti na unaprjeđenju cjelokupnog proizvoda riječnih krstarenja. Glavni poticaj za osnaživanje ove suradnje obzirom na prihode koje generira od riječnih krstarenja, svakako treba doći od lučkih uprava, a u provođenje aktivnosti potrebno je radi uspješnije realizacije uključiti sve dionike, od lokalnih do nacionalnih.

Obzirom na popularnost riječnih krstarenja i najave daljnjeg rasta ove vrste turističkog proizvoda, prihodi koje bi destinacija mogla generirati od posjetitelja s riječnih krstarenja mogli bi biti sve značajniji. Imajući to u vidu u narednom razdoblju potrebno je aktivnije sudjelovanje svih dionika u riječnim krstarenjima, kontinuirano praćenje trendova na tržištu i intenzivnije provođenje promocijskih aktivnosti na tržištu krstarenja.

Literatura i izvori

Popis slika

Popis grafikona

Popis tabela